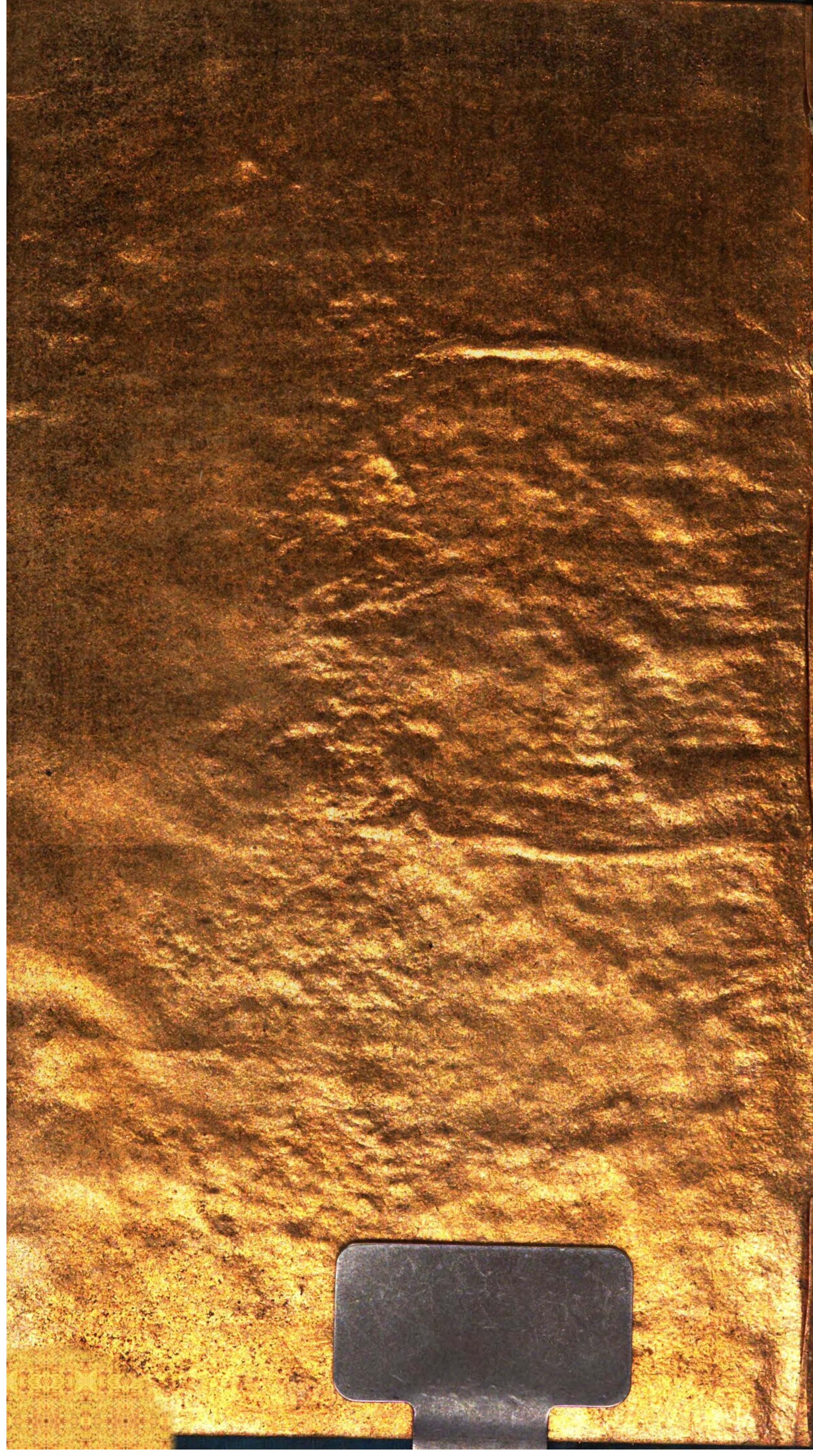

~~HA No 1276-a~~

~~th. L. et allos-1276-a-~~

Diff. 9.81.

J. A. Zimmermann

S. E. P. et S. P. Bav. Ch. sc.

**RELIGIONIS
CHRISTIANO-CATHOLICAE
VERITATES THEORETICAS**

In Musaeo

**exempti Monasterii Oberaltacen-
sis publice defendendas**

proponit

P. DOMINICVS GOLLOWITZ,
Benedictinus ibi professus Theologiae
dogmaticae, ac moralis Professor

Per

Admod. Reu.

P. P. Pium Pschorn,
Amandum Hoeker,
Petrum Symboeck,

ac

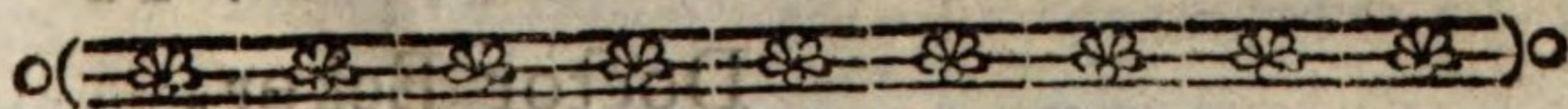
Reu. Rel.

Fr. Fr. Carolum Schwabenbauer,
Florianum Azenberger.

SS. Theol. ac hist. eccl. auditores

Anno 1789.

Superiorum permisso.

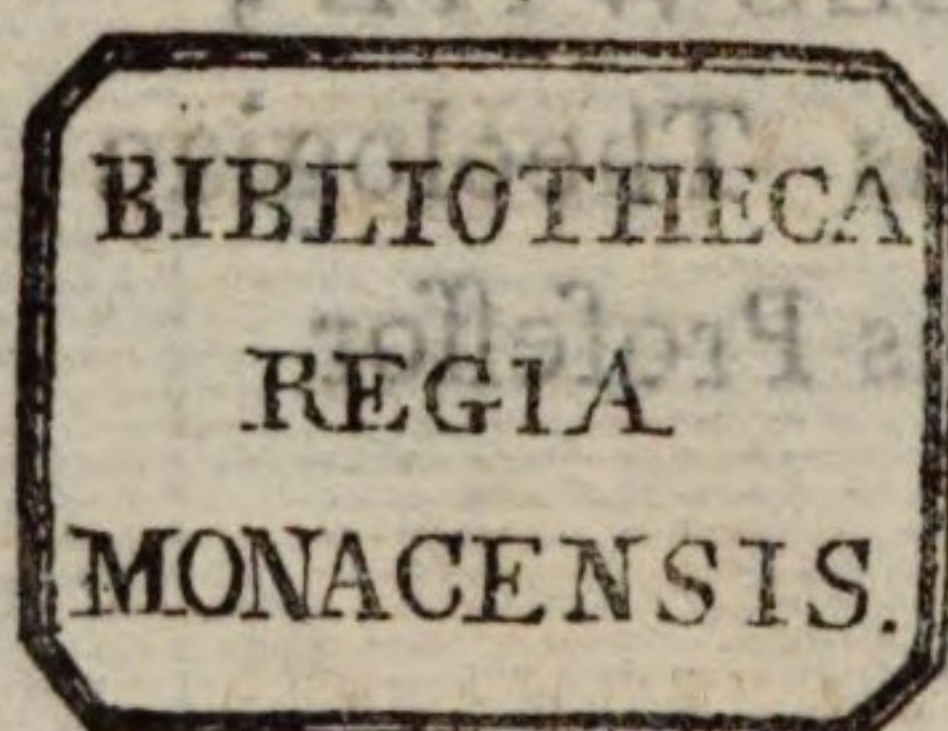
Straubingae, Literis betzianis.

Nro 1064.

Theoreticae religionis Christiano-
catholicae veritates etc.

Imprimantur.

Registr. Fol. 151.

Sig. München im Kurfürstl.
Büchercensur Kollegium
den 8. Aug. 1789.

Fr. Kav. Graf, wirkl.
Rath, und Sekretär.

Theoreticae religionis christiano-
catholicae veritates etc. nihil fidei, aut
bonis moribus contrarium continent.
Ita censet consistorium Episcopale Ratis-
bonense. 3 Aug. 1789.

Valentin. Anton. Episcopus Co-
rycensis Suffrag. & Praefes Consistorii mppr.

Doctor Ecker,
Registr. Access. Secretar.

SERENISSIMO, & POTENTISSIMO
PRINCIPI ac DOMINO

DOMINO

CAROLO
THEODORO

COMITI PALATINO RHENI,

S. R. I.

ARCHIDAPIFERO

ET

ELECTORI,

VTRIVSQVE BAVARIAE,

IVLIACI, CLIVIAE, ac MONTIVM
DVCI, LANDGRAVIO LEVCHTENBER-
GAE, PRINCIPI MOERSIAE, MARCHIO-
NI BERGAE AD ZOMAM, COMITI VEL-
DENTIAE, SPONHEMII, MARCHIAE ET
RAVENSPERGAE, DYNASTAE IN RA-
VENSTEIN.

etc.

etc.

etc.

SEPTUAGESIMO & TOTENTISSIMO

PRINCIPIS ac DOMINI

DOMINI

CAROLO

THEODORO

COMITI PALATINO RHENI,

S. R. I.

ARCHIDAPITERO

ET

ELECTORI,

UTRIVSQUE BAVARIAE,

AVIACI, CLIVIAE, ac MONTIVM
DUCI, LANDGRAVI ac GEBHARDI
DUCI, PRINCIPIS MORSIAE, MARCHIO-
NI REGGAE AD ROMAM, COMITI VEL-
LENTIAE, SPONHEIM, MARCHIAE ET
RAVENSPERGAE, DYNASTAE IN RA-
VENSPERGA.

1712

etc.

etc.

etc.

SERENISSIME ELECTOR

DVX POTENTISSIME

DOMINE DOMINE

CLEMENTISSIME !

Non eam arbitror fuisse unquam
populi aquilonaris laetitiam,
cum reuertentis ad se post tristissi-
mam sex mensium noctem Phoebi de-
sideratissimi faciem defixis oculis,
animisque denuo conspiciunt ; non
eam, arbitror, gentis huius tunc
esse posse, aut unquam fuisse lae-
titiam, quae, quantaque hodie im-
plet,

SERENISSIME ELECTOR

MAX POTENTISSIME

DOMINE DOMINE

CLEMENTISSIME!

plet, ac pene mergit Bauarorum,
ac bonorum omnium inter terras ba-
uaras degentium animos, cum eum
sibi in TE restitutum, & quasi re-
diuiuum intuentur, quem sibi per
plures menses, nescio quibus fatis,
ereptum, & infra desolatae Bojoa-
riae horizontem diutius latitantem
eo magis doluerunt, quo ardentius
ama-

*amarunt , quo avidius expectarunt
rediturum , quo certius ac manife-
stius TVAM solis aemulam sereni-
tatem , amoenitatem , clementiam ,
splendorem , ac virtutem omnem , usu
fructuque suo pridem cognouerunt.*

*Et quis communi laetitiae li-
mites figat , quum populo suo occur-
rit denuo Princeps desideratus mil-
lies ,*

*lies , millies salutandus , semper
stringendus , numquam amittendus ,
qui omnem vitam suam non augendis
prouinciis , non coaceruandis opibus ,
non aucupandae , ex multorum ho-
minum strage , urbium euerfione ,
aliarumque rerumpublicarum ca-
lamitatibus gloriae , sed promouen-
dae populorum suorum felicitati ,*

ju-

ju-

iustitiae, securitati, ob quem unicum finem Principes orbi impositos nouit, sapientissime impendit; cui id unice curae est, ut religioni incrementum, virtuti patrocinium, paci tutamen, iustitiae fulcrum, eruditioni decus, commerciis praesidium, ciuibus omnibus securum exhibeat asylum ??

Quis

*Quis igitur miretur, SE-
RENISSIME ELECTOR, PA-
TRIAE PATER! si in aduentu
TVO laetentur subditi, si exiliant
pro deuotissima, qua semper erga
Principes suos rapiebantur, obser-
uantia Bauarorum corda? Si non
potest non totius in TE mentis ob-
tutus defigi, totus ad TE affectus
ex-*

exundare? Quid denique mirum,
cum omnes subditi in votivas ad-
clamations effusi in TVVM cer-
tatim confluant palatium, quod
nos quoque viri religiosi inter millia
Manassis infirmi e solitudine prosi-
lire, & ad electorale TVVM so-
lium decenter adrepere sustineamus,
ut de genu supplices deuinctissimi
ani-

animi sensum non quidem verbis ,
eo tamen testificemur animi affectu ,
quo nos omnes TVIS , ac PATRIAE
seruitiis , quoad vita superstes erit ,
deuouemus ?

Qua autem ratione ardentissi-
mum cordis nostri affectum erga
TE PRINCIPVM OPTIME , qui
nobis non solum paterne prouidisti ,

ut

*ut TVIS in prouinciis quasi in amoe-
nissimo helicone considerare quiete, &
nostris vacare musis queamus, sed
insuper ob concreditam ad exemplum
Caroli M. Scholarum, Gymnasio-
rum, Lyceorum, ipsiusque Vniuer-
sitatis patriae per nostros doctores
reformationem campum spatiosissi-
mum ad promouendam publicam fe-
li-*

licitatem aperuisti, aemulationem-
que nobilissimam nos inter accendi-
sti, qua, inquam, ratione melius
deuinctissimi animi sensa pandamus,
quam ut opere comprobemus, nos
aequisissimis votis TVIS satisfacere
pro viribus adlaborasse, ut non
solum studia nostra, laborem, &
industriam, sed & ipsos laborum
fru-

fructus SERENITATI TVAE di-
cemus, consecremusque.

Indulge ergo SERENISSIME
ELECTOR! *ut subiectissimi mo-*
nasterii mei, totiusque congregatio-
nis benedictino-bauarae, quae in TE
PROTECTOREM *suum* CLE-
MENTISSIMUM *veneratur, cuius-*
que praesidem TVO *in palatio pau-*
cis

ris abhinc diebus gratiosissime suscepisti, nomine ad praecelsi throni TVI gradus afferam, atque deponam leue hoc deuotissimi animi nostri testimonium, specimen laboris nostri literarii, indignas quidem pagellas, quae in TVVM prodeant conspectum; attamen ea saltem de causa TVO non indignas prorsus ob-

obtutu , quod in illis religionis di-
uinae defensionem suscipiamus, eam-
que aduersus incredulorum , quo-
tidie proteruius inualescentes, im-
probas , ac fere violentas machi-
nationes strenue tueri adgredia-
mur ; quum enim nihil intensiori
agas cura , quam ut hasce lupo-
rum oues haut imperite simulan-
tium,

tium , insidias longissime a patriae
finibus arceas , quum cogitationes ,
consilia , decreta TVA eo praeprimis
tendant , ut coeleste illud donum , vera
religio pura , & intaminata vigeat ,
ipsum sane argumentum , ut tem-
poris rationi accomodatum est , ita
non potest non Singulari TVAE solli-
citudini gratum probatumque videri.

Li-

Liceat ergo nobis sub gloriosissimis TVIS auspiciis in arenam theologicam descendere, calidissimaeque ad coelum fundere suspiria, ut DEVS O.M. TE PRINCIPVVM OPTIMVM longissime sospitet, ut per longam annorum seriem in patriae, & Ecclesiae fulcrum firmissimum, atque

que totius orbis Christiani gaudium , decus , & ornamentum
fulgentissimum viuas , vigeas ,
floreas. Tunc enim iure merito
nobis gratulamur , CAROLI-
NAM hanc , quam viuimus epo-
cham priori illa epocha , qua olim
sub CAROLO M. per indefessos
virorum religiosorum labores reflo-
rue-

ruerunt literae , fore longe illu-
striorem. Sic sane quantum ro-
manum imperium seculo octauo in
illo nunquam satis celebrando CA-
ROLO decus habuit atque prae-
sidium , non minus in TE PRIN-
CIPVM OPTIME decimo octa-
uo ad finem vergente seculo seris
posteris transmittat illustre sydus ,
at-

*atque immortale ornamentum . . .
Ita communi voto deuotissime pre-
cantur*

**SERENITATIS TVAE
ELECTORALIS**

**Subditorum infimi,
& obsequentissimi
Praefes, & Defendentes.**

Praecognita

Theologiae Reuelatae Generalia.

§ 1.

Praecognitorum nomine in quavis disciplina venit praeuia illa pertractatio veritatum, quae ad faciliorem, & pleniorum ipsius disciplinae cognitionem faciunt. Praecognita igitur Theologiae reuelatae sunt tractatio eorum, quae de natura, & indole, partibus, ac methodo huius disciplinae cognita esse debent, priusquam aliarum veritatum, ad Theologiae reuelatae Systema pertinentium, cognitio possit adquiri.

§ 2.

Vocabulum Theologiae Graecos habere natales, latio tamen nunc esse donatum, ita in vulgus notum est, vt superfluum sit monere. Aiunt communiter,

ter, illud sonare *Sermonem de Deo*; aptius tamen vim vocis videntur illi exprimere, qui eam *Scientiam de Deo* dicunt.

§ 3.

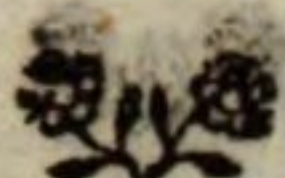
Totum complexum illarum veritatum, quae Dei cognitionem, ac cultum spectant, *religionem* dicimus, & virum erudita, ac scientifica religionis cognitione praeditum, *Theologum*, seu doctorem religionis adpellamus.

§ 4.

Cuiusvis cognitionis nostrae duplex solummodo principium statuere licet: *rationem, & auctoritatem*. Prioris generis cognitio, quam ex rebus ipsis illarumque essentiis propriis intellectus viribus eruimus *cognitio naturalis* audit; illam vero, qua aliquid tamquam certum adsumimus ob testimonium alterius, *positivam* dicimus, quod testimonium, si insuper Dei auctoritate nititur, cognitionem parit *diuinitus reuelatam*. Inde iure merito profluit primaria *Theologiae divisio in naturalem, & reuelatam*.

§ 5.

Theologiam hanc reuelatam iterum ratione obiecti in *theoreticam, & practi-*
cam

cam dispescimus; omnes enim religionis nostrae veritates, aut cognitionem Dei, aut cultum huic numini debitum determinant. Haec Theologiae diuifio olim ipfi Auguftino placuit, dum ait: * Theologiam continere "regulas credendi," " & praecepta viuendi." Ad hanc denique diuifionem vltimato redeunt diuifiones aliae omnes in *patristicam*, *polemicam*, *irenicam*, *symbolicam*, *mysticam*, *pastoralem* etc. etc.

* Lib. 2. de doct. christ. c. 9.

§ 6.

Si quis huius disciplinae studia subsidaria designare intendit, paucis omnia exprimet, si in omnibus aliis disciplinis Theologiae subsidia ponit; quis enim neget omnes disciplinas arcto simul, ac amico foedere inter se copulatas esse ita, vt singulae singulis adiuumento sint? Egregie hac de re Moshemius * differit: "Es ist fast kein Theil der menschlichen " "Gelehrsamkeit, der nicht gewissermassen " "einen Einfluß in die Theologie hätte, " "und ie ein weitläuftigerer Gelehrter der " "Theolog ist, ie mehr wird er diesen " "Namen verdienen." Congruas itaque

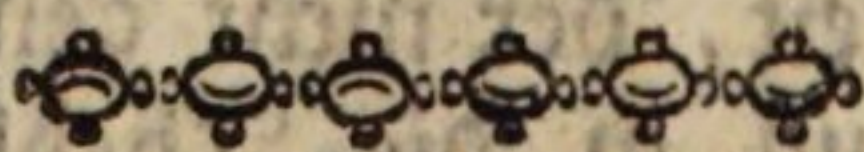
pro vfu horum subsidiorum regulas ex celeberr. Wiestio ** haufimus.

* Anweisung die Gottesgelehrtheit vernünftig zu erlernen. 3 Hauptft. § 6.

** Specimen Encyclopaediae, ac methodologiae Theologicae.

§ 7.

Cum infuper Theologia fit scientifica religionis cognitio, vt talis in nobis oriatur, nemo eft, qui neget, dogmata fparfim in reuelationis diuinae monumentis contenta certa quadam methodo tractanda effe, atque connectenda. Heic igitur regulas optimae methodi in Theologia adhibendae, varias diuifiones notionum, terminorum, definitionum theologicarum etc. earumque requifita, ac plura alia quaefiti exponemus, fimulque fata huius disciplinae per tres periodos fuccincte delineabimus.

Theo-

Theologiae Reuelatae I s a g o g e.

§ 1.

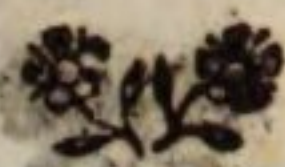
DEVs, cuius existentiam ex mundi huius contingentia, & ordine plane mirabili, aetatum insuper omnium, ac populorum consensu euincunt metaphysici, praecipuum Theologiae obiectum constituit.

§ 2.

Cum idem Deus sit ens supremum, ac infinitum, quod iterum ex Philosophia supponimus, & a tota hac vniuersitate, quam ex nihilo productam itendidem conseruat, ac prouidentissime gubernat, distinctum, quin cultus ipsi debeatur tum in - tum externus, nemo inficias iuerit.

§ 3.

DEVs cum cultum hunc a nobis exigit, nihil aliud agit, quam quod nos felices esse velit; "nobis enim" teste Augustino, "prodest colere Deum," "non ipsi Deo." Voltairii solius calumnia est, quod, qui Deum colunt,

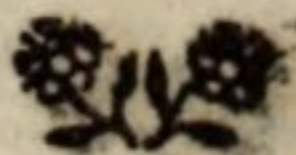
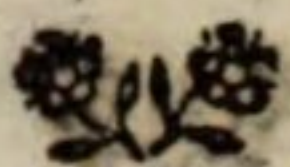
eundem humanis laudibus moueri, aut
vanae gloriae vmbra delectari arbitren-
tur. Absit, vt tam indigne quis de
Deo sentiat!

§ 4.

Tota essentia religionis, & vnicus
eiusdem scopus in id tendit, vt talem
Deo exhibeamus cultum, quo fit, vt &
interiores animi sensus, & externae
actiones fini creationis, & perfectioni-
bus diuinis sint conformes. Sic accepta
religio societati humanae utilis, imo ne-
cessaria erit. Quidquid etiam obganniant
irreligiositatis patroni, falsum semper
erit: religionem minuere industriam,
odium instillare, eamque artis politicae,
metus, aut ignorantiae filiam esse. - -
Heic irreligiositatis historiam enarrabi-
mus, simulque viros illos recenserebimus,
qui, quod religionem contra inimicorum
insultus defenderint, praecipue incla-
ruerunt.

§ 5.

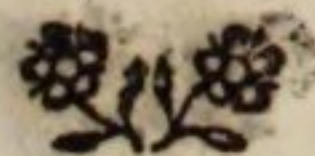
Quamuis autem Deo cultum deberi
solo rationis lumine perspiciamus, tan-
tum tamen abest, vt quisquam hac dun-
taxat luce collustratus omnia cultus di-
uini officia ad obtinendum creationis
finem

finem necessaria determinauerit; vt ipsi etiam maximi nominis philosophi, maiore prae ceteris intellectus perspicacia praediti, in plurimis caecutierint. Ex quo consequitur, homini secundum praesentes, quas habet, vires, vtilem, imo necessariam esse reuelationem, seu manifestationem quarundam veritatum a Deo factam, quibus propter infallibilem Dei reuelantis auctoritatem, fidem firmissimam praestare tenemur, quamque, etsi mysteria contineat, & veritates rationem humanam superantes, possibilem esse, atque actu existere defendimus. Imo summam ex mysteriis in nos redundare vtilitatem ostendemus; pabulum enim virtuti, & probitati nutrimentum subtrahit, quisquis mysteria e religione eliminata cupit.

§ 6.

Omnes religiones, quae reuelatae esse putantur, ad *Paganismum*, *Mahomedanismum*, *Iudaismum*, & *Christianismum* reuocantur. Harum quaelibet contradicit alteri, adeoque omnes a Deo, qui sibi secus contradiceret, esse nequeunt. Hinc, vt intelligamus, quaeenam ex his sit vera, quaeenam falsa, rationem debemus habere sufficientem ge-

nuinitatem vnius prae genuinitate alterius adfirmandi; ea autem, quae hanc rationem sufficientem in se continent, *criteria reuelationis* vocantur.

§ 7.

Haecce vero criteria in *interiora*, & *exteriora* diuidimus. Ad interiora referimus *doctrinae veritatem*, & *sanctitatem*, pro exterioribus adsignamus *miracula*, & *vaticinia*. Haecce criteria, si inueniantur in doctrina, & homine, qui ad religionem reuelatam hominibus promulgandam electus, & constitutus dicitur, absque dubio probant, religionem, quam praedicat, esse diuinam.

§ 8.

Si porro hasce notas characteristicas adplicamus, patebit, quod nec Paganismo, nec Mahumedanismo, sed soli reuelationi Hebraeis factae conueniant, haec proinde a Deo esse debet.

§ 9.

Sed haec ipsa reuelatio vberiore adhuc, & nouam promisit reuelationem, quae reuera iam promulgata, ac manifestata est per Iesum Christum, quaeque omnes verae reuelationis notas habet.

§ 10.

§ 10.

Ostensa vera reuelationis in lege veteri & noua existentia ad aliam quaestionem deuoluti sumus : vbinam contenta, & adseruata fuerit doctrina illa diuinitus reuelata, vt incorrupta ad nos peruenerit. Ideo tamquam fontem verae reuelationis adsignamus. *S. Scripturam*. Verum an in his *S.* literis omnia fidei, & morum capita sint contenta, an non aequae iidem theopneusti Scriptores, & Satores diuini verbi plura oretenus docuerint, transmittenda dein continua, & ininterrupta traditione ad Posterios, vt sic plenissima primum exinde fidei, & morum notitia colligatur, acris admodum vel inter ipsos christianos lis est. — Nos seposito omni cauillandi, criminandiue studio tam *S. Scripturam*, quam *oralem traditionem* pro fontibus verae reuelationis agnoscimus, ac defendimus.

§ 11.

S. Scripturae tam *V.* quam *N. T.* recte haec statuitur definitio : Verbum Dei *SS.* Scriptoribus diuinitus inspiratum, & ab his postea scripto cum aliis communicatum. *Canonem* librorum *SS.* dicimus collectionem, & Catalogum eorum

rum legitimo Synagogae, vel Ecclesiae consensu determinatum, ac comprobatum. Heic igitur summatim historiam canonis delineabimus, ut inde colligi possit, an non absque fundamento calumnientur nonnulli heterodoxorum cum Kemnitio, Ecclesiam romano-catholicam sine ullis veterum Scriptorum testimoniis facere, prout lubet, librum canonicum de non canonico; non enim Ecclesiae, quae auitae semper institit tradi- ni, sed heterodoxorum arbitraria est illa metamorphosis, prouti hoc diuersi, & inter se pugnantes demonstrant cano- nes.

§ 12.

Circa Scholasticas illas concertatio- nes *de modo, quo se Deus habuerit erga hagiographos, & quid sit inspiratum*, mentem nostram interrogati declarabi- mus.

§ 13.

Quamuis deperdita sint temporum iniuria authographa, nihilominus textus hi sacri, qui fontium honorifico titulo gloriantur, puri, & integri ad nos perue- nerunt. Dum autem defendimus, nul- lam S. textus originalis factam esse de-
pra-

prauationem, minime contendimus, nullam quoque adtentatam fuisse sensus inuersionem; imo Sphalmata quaedam leuiora tam incuria amanuensium, quam librariorum oscitantia irrepsisse vltro concedimus. Bentleleyus Terentii comoedias ad MSS. codices examinavit & 20000 variantes lectiones habuit. Quid si Terentii comoediae toties, ac S. Biblia descriptae fuissent? & quot aberrationes vel sola literarum hebraicarum adfinitas parere debuit?

§ 14.

Vindicata textus originalis integritate ad celebriores vtriusque S. Codicis versiones nos conuertimus, quas petentibus describemus. Heic quoque in gratiam tyronum necessarium erat recensere natales vulgatae nostrae, vt quid de authenticia illius sentiendum sit, facilius, ac clarius exponant. Ipsi Protestantes recentiores & emunctioris naris a contemptu huius celeberrimae versionis recedunt, eamque debitis extollunt laudibus; egregium fane est celeberrimi Ioan. Dauidis Michaelis testimonium. *

„ Ich finde ungemein vielmehr Verbesserung,
„ gen, als Verschlimmerungen in ihr, und
„ ich habe aus keiner alten Uebersetzung so
„ viel,

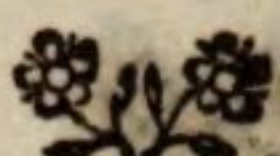
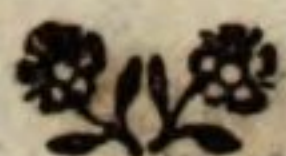
„ viel, als aus ihr gelernt. Es ist Schade,
 „ daß sie unter Protestanten, die am ersten
 „ im Stande wären sie zu gebrauchen, so
 „ wenig genuket wird. — Bey diesen spar-
 „ samen Gebrauch, und bey der Verachtung,
 „ mit der sie beleet wird, sind doch sehr oft
 „ die in unsern heutigen Wörterbüchern, und
 „ Schrift = Erklärungen gewöhnlichen Be-
 „ deutungen, sie mögen wahr, oder falsch
 „ seyn, aus ihr genommen: Eine Anmer-
 „ kung ohne die man nicht im Stande ist
 „ von den Wörterbüchern richtig zu urthei-
 „ len. ”

* Beurtheilung der Mittel die hebräische
 Sprache zu verstehen p. 129.

§ 15.

Alia de S. Scriptura quæsitæ ad sin-
 gularem disciplinam spectant, quæ her-
 meneutica S. inscribitur, e qua tamen,
 in quantum id pro temporum angustiis
 licuit ea hausimus, quæ multiplicem
 Scripturæ sensum, dispositiones animi
 ad Scriptoriticum studium adferendas,
 ordinem, ac regulas pro inveniendis le-
 gitimo Scripturæ sensu observandas
 concernunt.

§ 16.

§ 16.

Doctrinam, quae ab vno traditur alteri viua voce, *traditionem* vocamus, quae si auctorem, materiam, & modum consideremus, varie diuidi potest. Summa aduersariorum difficultas, quam ad reiiciendas traditiones opponere solent, illa est, quam ex impossibilitate tam conseruandi, quam cognoscendi genuinas traditiones petunt, hanc explosuri statuimus: Traditiones incorruptas ad nos peruenire potuisse, simulque characteres verae, & genuinae traditionis diuinae, regulasque, quibus diuinae a mere humanis fecerni possint, iussi explanamus.

§ 17.

Traditionis apud Ecclesiam depositae testes sunt SS. Patres, & Doctores Ecclesiae quorum Scripta, licet sint plurima, & diversissimi argumenti, generatim tamen ad duas classes referri possunt.

§ 18.

Patrum auctoritatem minuere, imo annihilare student Protestantes; sequuti nimirum praetensae reformationis caput, & auctorem Lutherum, qui praeterquam,

quam, quod in genere abiecte de Patri-
bus sentiat, in specie Hieronymum nul-
lius iudicii, & diligentiae hominem, to-
tius euangelii corruptorem, Chryso-
stomum garrulum, hominem superbum, &
ambitiosum, Basilium nullius momenti
hominem appellavit. Alii vero ex ob-
posita acie dimicantes nimium orthodoxi
e. g. Fridericus Seculo nono, & glossa-
tor in decretum Gratiani Patres cum
Prophetis, & Scriptoribus theopneustis
comparant. Huc quoque referendi sunt
paulo subtiliores Scholastici, qui trunca-
tis plerumque SS. Patrum textibus he-
terodoxos convincere, & ipsos errores,
quos commisisse SS. Patres dubitari ne-
quit, manifestos adhuc celare conantur,
ac contra omnes critices regulas eos in
aliu sensum improprium detorquent.
Inter diversas has sententias via media
incedendum duximus, Patribus nec plus,
nec minus, quam decet, tribuendo; ideo
defendimus. 1) SS. Patrum auctoritas
in rebus philosophicis, siue paucorum,
siue plurium argumenta firma non sub-
peditat, sed tantum pollet, quantum
persuadet ratio naturalis. 2) vnius, aut
etiam plurium SS. Patrum auctoritas in
rebus ad fidem pertinentibus, quando
plures alii dissentiunt, probabile tantum,
non vero firmum argumentum submini-
strat;

strat ; non tamen negamus , Patrem Patri ob peculiarem excellentis doctrinae gradum auctoritate praestare posse , ac ex eo in ratione testis maiorem mereri fidem , quod saepius Ecclesia adprobando aliquem Patrem declaret ; sed duplex adprobationis genus distinguimus , & quanta inde Patri concilietur auctoritas , interrogati determinamus. 3) Morali-ter vero vnanimis SS. Patrum consensus tam in exegeticis , quam in dogmaticis firmissimum Theologo Argumentum subministrat.

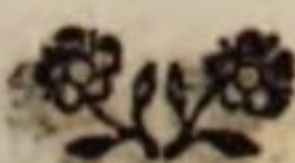
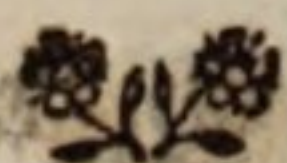
§ 19.

Quamvis magnae auctoritatis sint SS. Patres , & ideo eorum lectio Theologo summopere commendanda sit : nihilominus , ne illotis manibus in eorum opera irruat tyro , necessarium duxi admetiri regulas , & canones quosdam in ipso usu , & lectione SS. Patrum obseruandos , quos ex Mabillonio * & Shollinnero nostro ** excerptos , & in Elencho paucis constrictos exhibebimus , didicimus insuper genuina SS. Patrum opera a dubiis , & spuris discernere , & quatenam sint optimae eorum editiones.

* De studiis monast. part. 2. c. 3. 4. & 20.

** In Praelect. theol. c. 3. §. 2.

§ 20.

§ 20.

Necessitatem Iudicis in controuersis fidei vel ipsi aduersarii libenter admittunt; ast vbi quaeritur, quis sit ille Iudex, jam in tot Sectas abeunt, quot eorum sunt Capita. Conueniunt quidem in eo, quod omnia examinanda, & ea solum tenenda sint, juxta monitum Apostoli, quae bona sunt; bene quidem; nam neque nos viam examinis reprobamus, sed hoc solum nos inter & ipsos discriminis intercedit, quod nos vltimato, vt fidem diuinam habeamus, prouocemus ad iudicem infallibilem. Sine hoc iudice sola examinis via nec rudibus, qui maximam cuiusuis societatis partem constituunt, adcommodata erit, nec eruditissimos de veritate religionis suae fide diuina certos reddet.

§ 21.

Vlterius prouocati, qua ratione hoc examen instituendum sit, vt omnes cessent controuersiae, mirum in modum inter se digladiantur, dum alii ad Scripturae claritatem, alii ad spiritum priuatum confugiunt, alii vero sola ratione cuncta terminare volunt, alii demum, & quidem plurimi Tolerantiam depraedicant, qua citra piaculum, & salutis periculum vnique permittitur sentire, prout maluerit.

§ 22.

§ 22.

Ast praeterquam, quod plurimi sint fidei articuli, quos tamquam fundamentales in suis Symbolis profitentur Acatolici, minime in SS. Literis contenti, nonne quoties controuersia est, partes litigantes obpositas S. Scribturae explanationes amplectuntur? nequit igitur Scribtura sola hasce contentiones dirimere, ac proinde frustra ad ipsam tamquam sui ipsius interpretem & controuersiarum omnium iudicem prouocatur, prouti praecipue auctor quidam anonymus contendit. *

* Was hatte Luther für ein Recht zu re-
formiren? Was für ein Recht ha-
ben die iezigen Theologen? Welches
ist das non plus ultra der protestan-
tischen Kirche? Magdeburg. 1785.

§ 23.

Multo ineptius hanc iudicandi pote-
statem sibi arrogat spiritus priuatus, qui
eo ipso, quod priuatus est, nulli homi-
num in particulari promissus, nec supre-
ma, nec infallibili auctoritate pollet.
" vae prophetis insipientibus, qui se- "
b " quun-

” quuntur spiritum suum, & nihil vi- ”
 ” dent. ” *

* Ezech. 13. v. 3.

§ 24.

Quid vero soli rationi cum fide? nonne fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non adparentium? qui tribunali huic fidei controuersias subiiciunt, idem faciunt, quod ii, qui caecum sibi itineris comitem eligunt.

§ 25.

Nihil ergo superest, quam vt Ecclesiam illam visibilem, a Christo, & Apostolis descendente, quae nec defecit, nec deficiet vsque ad seculi consummationem pro infallibili in rebus fidei & morum controuersiarum iudice agnoscant, aut vt sobolem illam hodie tantopere adamatam, indifferentiam, sentiendi, & quam quis maluerit religionem amplectendi libertatem, pro supremo illo iudice eligant. Nec iuuat eos prouocatio ad libros symbolicos; nam prout ipsi fatentur, * auctoritatis mere humanae, & fallibilis sunt; ad summum ergo hoc ex illis consequetur: quemuis pruden-

dentem virum se adcommodare debere religioni reipublicae, in qua degit.

* " Indem ich sage, es sey die Wahrheit
" einer Lehre nicht nach den symboli-
" schen Büchern zubestimmen, so
" sage ich etwas sehr altes, und
" bekanntes. In des sel. D. Baum-
" gartens Erläuterung der symb.
" Schriften konnte man nicht fünf
" Seiten gelesen haben, so mußte
" man § 5. die Worte gefunden ha-
" ben: es können unsere symboli-
" schen Bücher keine eigentliche Glaub-
" ensregel seyn, oder vor keinen
" entscheidenden Bestimmungsgrund
" göttlicher Wahrheiten angesehen
" werden " etc. Johann Augustin
Dietelmaier in den vermischten
Abhandlungen aus allen Theilen
der Theologie des 2. B. 6. Samml.
§ 30. Altdorf.

§ 26.

Diuerso modo Ecclesia suos fideles instruit. 1) Cum toto orbe dispersa per suos pastores veram Christi doctrinam vbique conseruat, & communi consensu errores, si qui emergunt, damnat, sicuti reuera ex historia scimus, quasdam hae- reses etiam absque Concilio fuisse sub- pressas.. 2) Quando ad difficiliore con- trouersias definiendas ex orbe vniuerso

in Synodos generales conuocantur. 3) Per Concilia particularia. 4) Demum per supremum Ecclesiae caput R. Pontificem. Numquid in diuersis hisce iudiciis infallibilitatis praerogatiua gaudet Ecclesia? absit! aequè enim noxium est defendere nimium, ac defendere minimum; ideo mentem nostram sequentibus declaramus.

§ 27.

Quotiescumque Ecclesia etiam dispersa per vnanimem pastorum consensum aliquid docet circa fidem & mores, falli non potest. Hoc vbi confectum fuerit, haud etiam difficile erit ostendere: eandem falli non posse, quando per Episcopos suos in Conciliis generalibus rite celebratis eiusmodi controversias definit. Quae autem conditiones requirantur, vt Concilium pro oecumenico, & legitime celebrato habeatur, interrogati explicamus, simulque breuem singulorum historiam circa tempus, locum, & causam celebrationis exponimus; ast quaestiones illas de iure conuocandi Concilia, iis praesidendi, eaque confirmandi etc. Canonistis relinquimus.

§ 28.

§ 28.

Iudicium Ecclesiae fidelibus propositum definitio ecclesiastica dicitur; sed non omnia, quae in Conciliis definita sunt, fidem exigunt supernaturalem. Hoc probe notandum est, ne fratres nostros grauioribus interdum notis oneremus, quam aequitas ipsa ferat, id quod ab ingeniis subtristibus, & inquisitoriis fieri frequentissime solet.

§ 29.

Quaedam igitur Ecclesiae definitiones concernunt disciplinam, cuius discrepantiam ac connexionem cum dogmate heic explicabimus, ut pateat, quid mutabile, quid non mutabile sit in Ecclesia Dei.

§ 30.

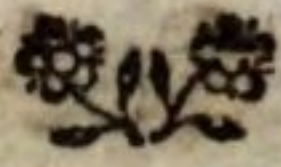
Aliae Ecclesiae definitiones concernunt facta historica. Ut aliquod factum historicum fide supernaturali credendum statuatur, duae conditiones requiruntur, una est, ut, quae definienda sunt ab Ecclesia, siue iam definita videntur, Christus reuelare potuerit, siue ut melius dicam, voluerit, ut ab Apostolis tamquam a Christo, & Spiritu S. dictata,

& acceptata potuerint tradi, & nuntiari populis. Altera est, vt liqueat, ea, quae ita Apostolis tradi potuerunt, re ipsa reuelata, ac ab Apostolis tradita fuisse; quod liquere non potest, nisi eorum legitima habeatur traditio in Ecclesia Dei. Sine his conditionibus neque a nobis efflagitare Ecclesia poterit, neque nos adhibere supernaturalem fidem debebimus.

§ 31.

Hinc par est ratio, quod etiam Concilia licet oecumenica errare possint in auctoribus librorum dignoscendis, siue decernendis, & quod in SS. hominum gestis, reliquiis, atque miraculis proponendis plus quam humanam fidem Ecclesia exposcere nequeat. Sed quae deum Ecclesiae auctoritas in beatificatione, & canonizatione Sanctorum? — Temerarius quidem foret, qui Coelites SS. Catalago adscriptos exploderet, & Ecclesiam re ipsa errasse contenderet; minime tamen incurreret haeresin formalem. ” Videant Theologi hac in re nimum anxii ” ait celebratissimus Muratorius * ” an non inde sequatur nouas ” reuelationes, noua de factis dogmata
in

” in Ecclesia induci, quod abhorrere
” a catholica doctrina & ipsi non negant.”

* De Ingen. Moderat. in relig. negotio

Lib. I. c. 17.

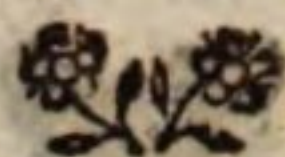
§ 32.

Vt autem eo clarius innotescat, quid
strictè pro fidei articulo sit habendum,
addimus sequentem regulam ex Vero-
nio * ” Illud omne, & solum est de fide
” catholica, quod est reuelatum in ver-
” bo Dèi, & propositum omnibus ab
” Ecclesia catholica fide diuina creden-
” dum.” Ex hac regula plura deduxi-
mus Corollaria, quae petentibus expo-
nemus. — Haec de definitionibus Ec-
clesiae vniuersalis circa res fidei & mo-
rum, aut diuersa alia capita.

* Secretio eorum, quae sunt de fide etc.
c. I. §. I.

§ 33.

Numquid & eadem auctoritas est
Conciliis particularibus? — Minime!
tale quippe Concilium non repraesentat
vniuersam Ecclesiam, cui soli concessum
est inerrantiae priuilegium; quare quod
ab ea proponitur, non proponitur ab

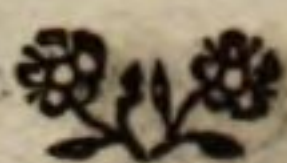
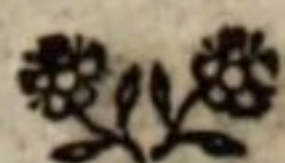

Ecclesia vniuersa, & ideo non est de fide catholica; nisi aliunde sensus totius Ecclesiae constaret; nihilominus magna veneratione suscipienda sunt, quae a tantae auctoritatis decretis dimanant.

§ 34.

Per supremum denique Ecclesiae Caput R. Pontificem quandoque solum controuersiae dirimuntur. Cum Concilia tam frequenter haberi nequeant, quam controuersiae in religionis materia oriri solent, necesse sane est, R. Pontificem urgente occasione decernere posse, quidquid Ecclesiae christianae bono necessario conuenit, quibus proin decretis debite latis vniuersi fideles tenentur adquiescere; sed alia quaestio est, vtrum haec decreta sint infallibilia?—Heic sciendum est: instituti nostri rationem exigere, vt operam omnem non quaestiunculis scholasticis decidendis, sed stabiliendis fidei dogmatibus impendamus. Certum autem est apud omnes, quod, quidquid a catholicis Theologis in vtramque partem, etiam cum maxima acerbitate differitur, neutrum contentionis extremum fidei certitudinem attingat. Iam quisquis hanc controuersiam vel a limine saluta-uerit, facile intelliget, eam a doctissimis aequae, ac piissimis auctoribus tam

an-

antiquioribus, quam recentioribus varie ventilatam esse, & terminos illos " *R. Pontifex loquitur ut R. Pontifex, vel e cathedra, vel ut doctor privatus* " contentiosum, & satis obscurum scholae genium sapere. Quisque ergo in suo sensu abundet! — Nobis sufficiat illa petentibus recensere argumenta, in quibus ultramontanus infallibilitatem R. P. Gallus vero nihil, nisi primatum aut inerrantiae privilegium uniuersae Ecclesiae concessum videt.

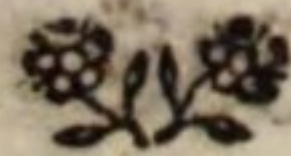
§ 35.

Nihilominus R. Pontificum, sicuti & Synodorum particularium decreta quandoque infallibilitatis praerogatiuam nanciscuntur; quotuplici autem modo hoc fieri possit ex Clar. Schwarzhubero indicabimus*. Priuato vero Theologo, quotiescumque ei Petrus in Subcessore suo facta conquisitione magna, surgit, & loquitur, tacendum erit.

* Relig. Handbuch 1. B. Art. 2. Ab. 2. §. 46.

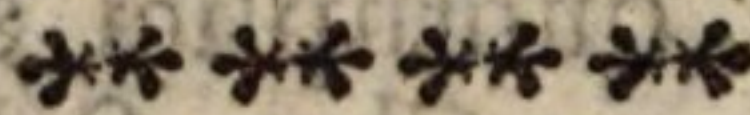
§ 36.

His praemissis nunc analysin fidei nostrae paucis exhibemus. Ultimato nimirum fidem nostram resolvimus in re-

uelationem diuinam tamquam motium
fidei, & in Ecclesiam tamquam in regu-
lam, quae nos de hac reuelatione cer-
tos reddit. Importune vltius sciscitanti,
cur per motiua credibilitatis ad creden-
dum disponi me patiar, aut nihil, aut
vnicum illud d. Augustini repono: " in-
" gratus est opi, auxilioque Dei, qui tan-
" to robore praeditae auctoritati vult re-
" sistere. " *

* Libr. de vtil. credendi.

Theo-

Theoreticae reuelationis veritates

D e D E O

in se spectato, quatenus est vnus
in essentia, & trinus in personis.

§ 1.

Totius reuelationis auctor Deus est, atque idcirco primarium quoque Theologiae obiectum constituit. "Ineffabili-
" lis quidem Deus est, facilius dicimus, "
" quid non sit, quam quid sit; " * ast nihilominus ideam supremi huius numinis tum natura tum SS. Literae nobis efformant, quam delineabimus, simulque explicationem illam vocum, quibus Dei notio tam apud Hebraeos, quam adud Graecos subiacet, adiungemus.

* August. in psalm. 85.

§ 2.

Quam proclive sit huamanum genus ad fidem diuinitatis, quam tenax alicuius Dei notionis, abunde docet generis hu-
mani

mani in agnoscenda diuinitate consensus; tristi tamen experientia comprobatur, non defuisse, qui vel fingi Deum blasphema audacia statuerent, vel ita indigne de Deo sentirent, vt veram supremi numinis notionem subruant, & ad negandam illius existentiam viam pandant. Horum quatuor systemata nota sunt. *Aristotelicum, stoicum, epicureum, & spinozisticum*, quibus fere communis (praeter Epicurum, qui prouidentiam solum negat,) error pantheismi placet, siue opinio, quae Deum a mundo non discernit, sed substantiam infinitam, ac aeternam, vel animam mundi esse iubet. Sed absurda haec systemata iam sola ratione naturali in metaphysica refutantur.

§ 3.

In Essentiam Dei indagaturi Theologi distinguunt inter *essentiam physicam*, & *metaphysicam*; ast qui hanc metaphysicam Dei essentiam exacte perscrutari contendunt, similes mihi videntur illis, qui oculos in solem defigunt, quem quo diutius contemplantur, eo magis caligant oculi. Sufficiat nobis nosse, quod Deus de se Mosis reuelare dignatus est: "ego sum, qui sum." * Ex quo sua spon-

sponte fluit: ipsum esse ens vndequaque infinitum.

* Exod. 3. v. 14.

§ 4.

Ex eadem entis infiniti notione pronum est colligere, nihil esse, quod ipsi accedere, aut auferri possit, est ergo ideo ens *necessarium, aeternum, immutabile, simplex, & omnis compositionis corporeae expers.*

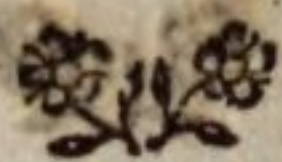
§ 5.

Idem Deus scientiarum dominus saepe vocatur in Scribturis, cuius sapientiae non est numerus, vtpote qui se ipsum perfectissime comprehendit, res possibiles aequae, ac existentes, futuras non minus, quam praeteritas ac praesentes ab aeterno cognouit; absit tamen, vt cum Stoicis per hanc futurorum praecognitionem, rerum contingentiam, ac libertatem tolli adferamus.

§ 6.

Eaedem SS. Literae nobis diuinae voluntatis efficaciam aequae, ac libertatem clare delineant; licet qua ratione libertas cum immutabilitate conciliari possit, difficile captu sit.

§ 7.

§ 7.

Morales insuper entis supremi perfectiones nobis tamquam exemplaria nostrae moralis perfectionis proponuntur. Principem inter illas locum occupat infinita ipsius *bonitas*, seu constans ipsius voluntas rebus creatis conferendi perfectiones, quantum natura illarum postulat; nec huic bonitati repugnant innumera mala, quae in hoc mundo grassantur. — *Fidelis* quoque Deus est, *sanctus*, *iustus*, & *misericors* etc., & non vult nisi quod iustum, verum, & bonum est, ac in omnibus iustitiam suam exercet, seu, quod idem est, in omnibus bonitatem suam sapienter administrat. Ex complexo demum perfectionum diuinarum oritur summa eius *beatitas*, *gloria*, & *Maiestas*.

§ 8.

Haec adtributa diuina ab eius essentia distingui realiter minime possunt, pugnat enim haec distinctio cum summa essentiae diuinae simplicitate; ast, qui nullam omnino distinctionem adtributorum tum inter se, tum ab essentia diuina admittere volunt cum Aetio, & Eunomio, id agunt, vt mysterium SS. Trinitatis penitus euertant.

§ 9.

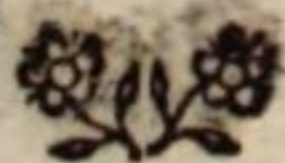
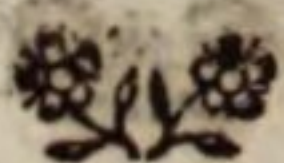
§ 9.

Hoc autem myſterium tam clare in SS. Literis, quae in eodem Deo, quem vnum praedicant, tres perſonas perſpicue diſtinguunt, eſt expreſſum, vt mirum fit, qua ratione Bahrdtius * hanc quaestionem tamquam prorsus adiaphoram conſiderare, & cuiusuis arbitrio relinquere potuerit; num fidem Arii, Sabelli, & Athanaſii (quam ſumma proteruia omnium ſtultiſſimam vocat) quicquam velit amplecti.

* Im Glaubensbekenntniſſe.

§ 10.

Nos vnitatem in Trinitate, & Trinitatem in vnitatem veneramur, & omnes tres perſonas coaeternas, & coaequales profiteamur. Haec vero vnitas in Trinitate, & Trinitas in vnitatem ſubſiſtere nequit, niſi aliquid ſit omnibus commune, aliquid ſingulis perſonis proprium. Communis in omnibus eſt natura diuina, proprium tamen eſt Patri, quod a nullo ſit factus, creatus, aut genitus, filio, quod a ſolo patre ſit genitus, ſpiritu ſancto autem, quod a patre, & filio ſit procedens. Salua igitur Trinitatis fide proceſſiones in Deo negari non poſſunt,
qua

qua in re ab auita patrum suorum doctrina recessere Graeci, qui Spiritum S. a patre, & filio procedere negant.

§ II.

Maxima denique cautione opus est, ubi de hoc mysterio agitur, in verborum delectu, & ideo loquendi modi, & termini stricte sunt retinendi; non abs re igitur Theologi canones quosdam statuerunt, in mysterii huius expositione adhibendos, quos iussi enumerabimus. Caueamus praeterea oportet, ne summum, ac profundissimum mysterium curiose nimis scrutemur, sed pia potius, deuotaque mente veneremur.

De DEO

Creatore, & Conferuatore omnium.

§ 1.

Creatio in genere est actio, qua efficitur, vt ens aliquod existentiam, quam non habuit, obtineat, in sensu vero stricto est productio rei ex nihilo.

§ 2.

Quidquid extra Deum existit, illud omne ab ipso in principio temporis ex nihilo productum est. Errant igitur, qui vel mundum, vel materiam ab aeterno extitisse affirmant, aut globum nostrum terraqueum in meliorem duntaxat formam restauratum fuisse arbitrantur.

§ 3.

Inter opera Dei eminent substantiae illae spirituales, quas angelos compellamus, quorum existentiam salua, quae verbo Dei debetur, reuerentia negare non licet.

§ 4.

Si porro reuelationis insistendo iudiciis in naturam angelorum inquirimus, inueniemus, quod sint substantiae ratio-
c na-

nales intellectu praeditae, & quidem excellentioris prae homine conditionis. Verum an angeli sint substantiae pure spirituales, grauior est controuersia. Nos nullam detegimus repugnantiam, si defendimus, angelos puros esse spiritus corporis expertes; haec enim doctrina Scriburae, & Traditioni est conformis; vltro tamen fatemur: argumenta nostra tantum non efficere, vt haec sententia dogmatum certitudinem adtingat.

§ 5.

Ingentem esse angelorum multitudinem SS. Literae perspicue tradunt; quamuis certum eorum numerum nusquam determinent. Eodem modo plures esse angelorum choros, & ordines haut obscure insinuant; quamuis, in quo differant, neutiquam declarent.

§ 6.

Et siquidem angelos, qualiter e manibus creatoris prodierunt, consideraremus, omnes non modo bonos, sed etiam gratia supernaturali exornatos fuisse certum est; ast non omnes suum seruaerunt principatum, sed ex iis multi propriae voluntatis proteruia gratiae iacturam fecere, quos ideo Scribura "spi-"
"ri-

” ritus malos”, ” diabolos ”, etc. eorumque antesignanum ” Satanam ” vocat. Omnem fane reuelationem respuant illi necesse est, qui angelorum malorum existentiam negant, & daemones in ideas personificatas transformare nituntur.

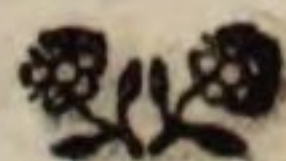
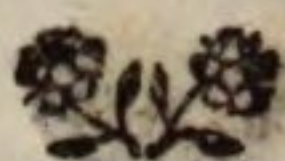
§ 7.

Porro quemadmodum angeli boni in accepta gratia perseuerantes aeternae felicitatis praemium sunt consequuti, ita malos Deus rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, qui, vbicumque versentur, suarum vbique secum ferunt tormenta poenarum.

§ 8.

Eodem modo, sicuti angeli boni salutem nostram cupiunt, gaudentes de vno peccatore poenitentiam agente, eo quod mandatum ipsis sit, vt custodiant nos in omnibus viis nostris; ita angeli mali inuidia tabescentes identidem circumeunt, quaerentes, quem deuorent, quibus resistendum esse in fide hortatur D. Petrus *. Ideo violentas Scriburae manus inferunt illi, qui omnem nocendi potestatem diabolo ademtam volunt.

* I. Epist. 5. v. 8. & 9.

§ 9.

Proxime ad angelos accedit homo, tertium potentiae creantis prodigium, ea, quae de creatione illius scimus, Mosis iterum indiciis debemus *. Sunt, quos haec Mosis narratio offendit, ideo metaphorice tantum illam accipiendam esse contendunt; ast ego non ausim vel propter insulsa vanorum hominum dicta, vel propter difficultates quasdam narrationis fidem planam abiicere.

* Gen. i. v. 27. c. 2. v. 7.

§ 10.

Illico quoque, qui post Iulianum Apostatam & Iordanum Brunum cum Isaaco Beyrerio plures ante Adamum homines extitisse, ipsumque Adamum Iudaeorum tantum parentem fuisse adfirmant, id dicunt, quod nec cum hac Mosis narratione, nec cum aliis Scripturae effatis conciliari vllatenus potest.

§ 11.

Si porro hominis, qui paulo minoratus ab angelis e manibus creatoris prodiit, naturam proprius inspiciamus, patebit, duplici ex capite perfectiones hominis considerandas venire; alias quippe corpori, alias animae indidit Deus.

§ 12.

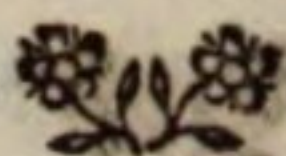

§ 12.

Corporis indoles in primo homine praeter communem aedificii structuram excellens reperitur formositate, immunis ab inordinatis motibus, morborum cruciatibus, mortisque periculo.

§ 13.

Circa animae perfectiones, quemadmodum illis adsentiri nequeo, qui Adamum Encyclopedistam, quales hodie plures esse, vel saltem videri volunt, aut maximi nominis philosophum omni-gena rerum naturalium scientia imbutum faciunt, ita a me ipso minime impetro, ut eorum sententiam adprobem, qui eundem ad conditionem fere pecorum, aut saltem infantium ruditatem deprimunt, qui proprio labore, & investigatione omnium rerum ideas comparare debuerit; quum Moses certos nos esse iubeat, Deum instar amantissimi patris curam illius gessisse, & non modo se ipsum primo parenti, sed alia insuper, quae eius felicitatem concernebant, atque adeo diuersa religionis officia manifestasse. A vero igitur non recedimus, si adfirmamus: Adamum a Deo accepisse rerum notitiam suae conditioni congruentem, voluntatem maxi-

me morigeram, quibus addita est a benignissimo conditore habitualis quaedam facultas moralis exercendi vniuersalem iustitiam, id est ad omnes virtutes cum recto ordine illi statui proprio.

§ 14.

In eo autem praecipue se manifestat hominis nobilitas, quod sit creatus ad imaginem Dei. Tam luculenta hac de re sunt Mosis verba, vt nullus prorsus dubio locus esse possit * Ast & heic disputationis ansam arripuit contentiosum Scholasticorum ingenium, dum in determinandis notis illis, in quibus haec Dei imago deprehendi possit, dissentiunt; verum haec dissensio amice componi potest, si duplicem in homine Dei imaginem distinguimus essentialem vnā, accidentalem alteram. Haec periit, illa vero etiam post labsum integra permanfit. — — —

* Gen. I. v. 26.

§ 15.

Cum ab vno homine vniuersum genus humanum deriuari voluerit Deus, primis parentibus vim procreandi sobolem indidit, eamque hucusque conseruauit, ita quidem, vt, quin corpus a parentibus veniat, iam nullus dubitet; quae-

quaestio tamen illa de animarum origine magna semper ingenia exercuit; neque plane a Theologorum libris exulare potest. Ast heic ea, de quibus innocue in Scholis nostris disputatur, probe discernenda duxi ab illis, quae concernunt fidem. Triplicem igitur errorem contra Gnosticos, Manichaeos, Origenem, Basilidem, Simonem Magum, reliquosque e Pythagoraeorum Secta philosophos heic refutandum suscepimus, contra quos defendemus: Animae humanae non sunt portio ex Dei essentia detracta, nec particulae ex anima patris, & matris decerptae, non sunt creatae ante corpora, & propter peccata in corpora veluti carceres detrusae; nec de corpore humano in aliud transmigrant, multo minus in corpore belluina.

§ 16.

Inter diuersas autem Scholasticorum sententias magis probabilis illa nobis visa est, quae adserit, animas subcessive creari, & infundi in corpora satis organizata; quin tamen erroris damnare velimus eos, qui in Augustini sententia (si tamen dubitauit Augustinus) dubitare, vel incerti haerere volunt.

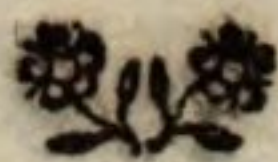
§ 17.

Vniuersum denique a se conditum Creator singulis momentis prouide conseruat, ad singulas entium actiones concurrat, easque ad certum, & a se praestitutum finem dirigit. Inde prouenit cura Dei circa singula huius mundi entia, quam communi vocabulo prouidentiam adpellare solemus. Haec adtingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, nec vmquam in sui dispositione fallitur. Haec res etiam minutissimas (si minutum quid dicere licet, quod omnipotentis Dei manus plasmauit) prouide curat, ita, vt nec passer, quorum quinque dipondio veneunt, sit in oblivione coram Deo, nec capillus de capite nostro pereat sine Patre nostro, qui in coelis est; quamquam rationes diuinae prouidentiae perscrutari, aut quod eas minime adsequamur, illam omnino negare, quod multi hodie post Lucretium faciunt, summae dementiae, ac temeritatis sit; ” qui enim Scrutator est ” ” Maiestatis, opprimetur a gloria.” *

* Prou. 25. v. 27.

De

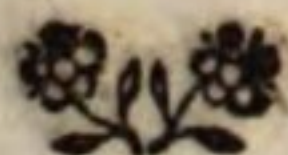
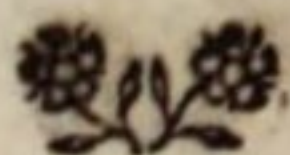
De D E O generis humani Redemptore.

§ 1.

Redemptio quaeuis subponit statum miseriae. Homines primos originarie in statu felicitatis fuisse constitutos, superius comprobauimus; nihilominus vix non in singulis N. T. paginis legimus genus humanum fuisse redemptum; mutatio proin contingere debuit, vi cuius protoplasti e statu felicitatis in statum miseriae deuenerunt.

§ 2.

Hanc autem mutationem per labsum primorum hominum contigisse SS. Literae testantur; lugubrem enim huius labsum historiam nobis describit Moses *, cuius narrationis tanta est simplicitas, vt non possim non in ea adquiescere omisso allegoriarum studio, ad quod multi nostri aevi interpretes delapsi sunt; sed vt omnis cauillationibus praescindatur locus, simul addimus: quaedam in
c § illa

illa historia tantum ad diabolum, quaedam vero tantum ad serpentem referri debent.

* Gen. 3. v. 1 — 7.

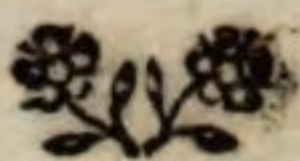
§ 3.

Invitata igitur, ac illecta hisce illecebris mulier temeraria manu fructum prima decerpit, atque cum commendatione marito porrigit, sicque initium peccati fecit, per quod mors intrauit in orbem terrarum, vt culpa ista pyxis illa Pandoraë fuerit, ex qua quaelibet mala prodierunt.

§ 4.

Iam in ipsa hac Mosis narratione latent vindiciarum diuinarum argumenta, nam & prohibere potuit fructum aliis forsan vsibus destinatum, & seuerè satis interdixit; nec si homines creare voluit, potuit eos sensibus priuare, vel agendi libertatem tollere; nec demum vlla famis necessitas eos ad edendum compulit. Sic ergo cadunt quaestiones futes, quas in Dei contumeliam excogitauit hominum, libertinorum praecipue temeritas, qui ipsum Deum no-

strum

strum optimum auctorem omnis peccati faciunt ; Deus enim nec originalis , nec alterius cuiusdam peccati auctor est , nec peccata vult , vel praecipit , neque hominum voluntates ad illa perpetranda excitat , aut mouet.

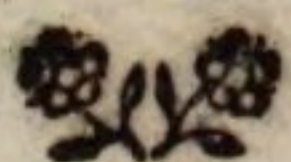
§ 5.

De ordine insuper actuum interiorum , quos hic labius complectitur , & quis inter eos primus fuerit , disputant. Rem acu tetigisse mihi illi videntur , qui adfirmant : primorum hominum peccatum & multiplex , & admodum graue fuisse.

§ 6.

Contradictoria inuicem elidunt , iustitia igitur & sanctitas cum peccato consistere nequit. Ecce ! amissionem iustitiae originalis ! non nisi post labsum cognouerunt primi homines nuditatem suam ; ecce amissionem immunitatis a concupiscentiae inordinatis motibus ! mortui sunt primi homines , quod factum non fuisset , si non peccassent , eiectionem de paradiso voluptatis , vt Adam in sudore vultus operaretur terram , & Heua in dolore filios pareret ; ecce reliqua aequae tristitia peccati in parentibus nostris confectionaria !

§ 7.

§ 7.

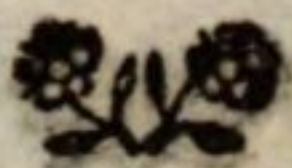
Ab Adamo omnes descendunt homines, Adam vero non nisi post lapsum genuit filios, & filias, cum ergo non plus in effectu, quam in causa esse queat, bene inde concludimus: statum exteriorum hominum ab Adamo descendendum perfectiorem esse non posse, quam fuerat ipsorum parentum. Omnia igitur peccati confectaria, per quae status externus deterioratus est, eorum posteris in ipsa natiuitate secum adferunt.

§ 8.

Si denique ipsum Adae peccatum posteris imputatur, & si singuli ab Adamo descendentes peccatum quoddam ipsis connatum contrahunt, bene inde inferimus, per peccatum hoc etiam statum internum in posteris Adami deterioratum esse. Hoc autem ita se habere heic comprobandum suscepimus, quidquid etiam hodie plurimi Protestantium moliantur, & cum illis nuperrime molitus sit celebr. Abbas Ierusalem. Ast de B. V. M. ubi de peccato sermo est, nolimus cum d. Augustino habere quaestionem. *

* Lib. de Nat. & grat. c. 36.

§ 9.

§ 9.

Cum per peccatum adamiticum totus hominis status deterioratus sit, bene inde quoque inferitur, & liberum hominis arbitrium hoc peccato adtenuatum fuisse.

§ 10.

Ast male inde inferitur, liberum arbitrium per originale peccatum penitus periisse, aut extinctum fuisse, id quod contra Haereticos ex reuelatione eruemus, & cum ipsis philosophorum coriphaeis, qui acie sua cornicum oculos sibi configere videntur, singulare certamen sumus inituri. At vero vel ipsis sanae rationis viribus parti aduersae praeuallere non diffidimus.

§ 11.

Peccatum Adamiticum cum confectariis suis in omnes Adami posteros quidem diffundi reuelatione edocemur; ast circa modum huius transfusionis altum fileet; friuolae ergo sunt omnes illae hypotheses, quas ad modum huius transfusionis explicandum excogitarunt Theologi. Sapiens itaque hac de re est Augu-

gustini monitum *. Vbi adlata historio-
la cuiusdam hominis in puteum lapsi, qui
alteri aduenienti, & per ambages scisci-
tanti, quomodo illuc lapsus fuisset, pau-
cis reposuit: obsecro, cogita, quomodo
hinc me liberares, non quomodo huc ceci-
derim diu quaeras! concludit: "quo-"
"niam fatemur, & fide catholica te-"
"nemus de reatu peccati, tamquam"
"puteo, etiam paruuli infantis ani-"
"mam Christi gratia liberandam fa-"
"tis erit ei, quod modum, quo salua"
"fiat, nouimus; etsi numquam, quo-"
"modo in malum illud inciderit, no-"
"uerimus."

* In epist. 167. ad Hieronymum.

§ 12.

Omnibus culpa adamitica imputatur,
nosque illud Adami chyrographum pro-
priis auximus delictis. Peccata autem
offendunt Deum. Hanc igitur offensam
Deus aut sponte dimittere & hominem
absque satisfactione ad aeternam salu-
tem perducere debuisset, aut si eam abs-
que satisfactione condigna dimittere no-
luit, necessario ipsi satisfactio haec erat
praestanda.

§ 13.

§ 13.

Deum peccatis nostris nequidem offendi posse, & consequenter eum nunquam condignam satisfactionem exigere voluisse, non solum euincere tentarunt antiqui illi haeretici Marcionitae *, & Sociniani **, qui Seculo decimo sexto adflixere Ecclesiam, sed nostri praecipue aevi fortes spiritus omnes intendunt nervos, ut orthodoxam illam doctrinam, cui ceu fundamento totius redemptionis oeconomia innititur, penitus euertant. Hos inter cum innumeris aliis, qui in Naturalistarum castris militarunt, primus nominandus venit Io. Conrad. Dippel *** Darmstadianus, vitae conditione Medicus, & Alchimista. Omnibus autem dictionis phaleris Systema hoc, quod medicinale vocant, commendare nititur celeberrimus alias Seculi huius philosophus Io. Aug. Eberhard. ****, & quod ingenii acumine, ac dictionis elegantia non euicit Eberhardus, hoc ingenti Sophismatum adparatu euincere tentavit Gotthilf Samuel Steinbart Theologus Francofordiensis ad Viadrin. ***** etc. Hi in genere adfirmant: ” Deum esse meram caritatem, eun- ” ” dem nequidem offendi posse ab ho- ” ” mine, & ideo nullum dari in Deo ” ” de

” de peccato odium , aut voluntatem ”
 ” exigendi satisfactionem siue pro ori- ”
 ” ginali , siue pro aliis actualibus de- ”
 ” lictis , & consequenter nulla vnquam ”
 ” opus fuisse satisfactione ” Sed acriter
 nos huic errori obponemus , contra ad-
 uersarios istos comprobaturi, Deum pec-
 catis nostris offendi posse , & illum iuxta
 eum prouidentiae ordinem , quem nobis
 in scripturis manifestauit peccatum sine
 condigna satisfactione dimittere noluisse.

* Vid. Tertull. L. 2. adu. Marc.

** Vid. Catech. Racouiens. Sect. 6. de
 Christi morte. c. 8.

*** Im Grundriß zu einem Systema
 theolog.

**** In der neuen Apologie des Sokrates.

***** Im System der reinern Philosophie,
 oder Glückseligkeitslehre des Chris-
 stenthums.

§ 14.

Ast nec homo, nec vlla creatura
 alia condignam Deo satisfactionem prae-
 stare poterat; inde fuit, liberatorem
 alium, quam Deum-hominem eandem
 exhibere non potuisse.

§ 15.

§ 15.

Angelis quidem peccantibus non pepercit Deus, sed breui post labsum (agnosce homo diuinam erga te misericordiam!) primis nostris parentibus facta est ter felix illa annuntiatio venturi huius liberatoris. *

* Gen. 3. v. 15.

§ 16.

Ast quo illustriores sunt de Messia praedictiones, eo maius, impenfiusque studium religionis nostrae hostes, solertiamque adhibere solent, ad illas ipsas obscurandas; ideo omnes intendunt nervos, vt hoc Messiae proteuangelium eludant, & quod magis dolendum, vel inter ipsos Christianos theologos, praecipue Protestantes multos inuenire licet, qui liberioris, vt aiunt, verius arbitrariae interpretationis quorumuis biblicorum locorum amatores non solum hanc, sed plures insuper alias prophetias eludere student. Praecipue heic castigandi veniunt Wertheimensis interpres *, ac limatioris alias iudicii Theologus Doederleinius, qui contra praesentem textum ita insultans ludit: ** " Wer hier ei- " ne Verheissung des Messias allerdings " d " her-

” herausbringen will, der muß in seinem ”
 ” theologischen Sinne steifer seyn, als ”
 ” selbst die Orthodorie. ” Verum non
 moramur hasce fugillationes, quin ex
 animo profiteamur, hoc geneseos loco
 reuera adpromissum fuisse Messiam; prae-
 fertim cum celeberrimi ex ipsis Prote-
 stantibus viri huius proteuangelii vin-
 dicias susceperint; atque ne quis ex solo
 pertinacis orthodoxiae studio nos ad id
 adfirmandum permotos esse credat, so-
 lidas, quae vilipendi non debent ab in-
 genuo theologo, rationes pro hac adser-
 tione proferemus.

* Est is Ioan. Laurent. Schmid ortu
 Schweinfurtensis: vid. nou. lite-
 rar. Francofurt. a. 1736. n. 6. vbi
 plura de eo narrantur.

** Theologische Bibliothek. II. B. in
 animaduers. ad Pentateuch. lat.
 versum ac notis philolog. illustra-
 tum a Ioan. Aug. Dathio. Hal.
 1781.

§ 17.

Eadem promissio protoplastis facta,
 postea Patriarchis innouata, per prophe-
 tas itendidem restaurata, ceremoniis
 vero ad promouendam veram religio-
 nem etiam apud exterarum nationes aptif-
 fimis

simis fuit adumbrata, vt fides in Messiam neutiquam penitus deficere, & obliterari potuerit, ita, vt haec vaticiniorum series picturae instar considerari queat, cui noua in dies linea accessit, donec absoluta effigie illi, qui eam adtente vellent aspicere, non possent non praesentem agnoscere, qui in imagine fuerat depictus.

§ 18.

Vt autem eo clarius adpareat oeconomia, ac progressus, quo haec de venturo Messia reuelatio publicata, semperque distinctius, quo magis aduentus eius adpropinquabat, euoluta fuerit, quatuor periodi, seu epochae considerandae veniunt, quarum prima ab Adamo vsque ad Abrahamum, altera ab Abrahamo vsque ad Mosen, tertia a Mose vsque ad Christum se extendit, quam dein excipit quarta ab aduentu Christi inchoanda. Reuelationem hanc per diuersas has periodos distinctius euolutam iussi succincte delineabimus.

§ 19.

Iam ex hac reuelationis diuinae oeconomia patet, promissionem Messiae nedum ad Iudaeos, sed etiam ad exte-

ras nationes sufficienter fuisse diuulga-
 tam; fides ergo in ipsum possibilis im-
 mo necessaria semper erat ad salutem,
 fides inquam, vel explicita, vel implici-
 ta, talis tamen, quae reuelationi innite-
 batur, ne cum Pelagio fateri cogamur,
 per vires naturae salutem obtineri ab il-
 lis, quos pater non traxit, a quo errore
 non satis sibi cauent, qui virtutes Eth-
 corum ad sydera efferunt, vt Christia-
 nos heroes inde deiiciant. Qua quidem
 in re mirum est, Protestantes, qui olim
 fidem tanti faciebant, vt eam vnicam
 esse iustificationis, & salutis causam di-
 cerent, hodie tam faciles esse, vt Gode-
 fridus Less. * & Frid. August. Eber-
 hard **, hanc praeprimis doctrinam
 sibi in amoribus esse profiteantur. Te-
 merarios nos esse communiter adserunt
 benigni, ac gratiosi illi Theologi, dum
 viris tanta honestatis laude conspicuis
 salutem adimimus; ast an non magis te-
 mere agunt illi, qui tanta fiducia aeter-
 num beatos pronuntiant, quos nunquam
 credidisse certum est? nos nec Socra-
 tem, nec Platonem, nec vllum alium in
 specie iudicamus, aut condemnamus, si-
 cut nec Paulus quemdam damnauit, cum
 dixit: "neque adulteri, neque rapaces"
 "regnum Dei possidebunt." Immo sal-
 uos omnes esse ex animo cupimus; sed
 nec

nec temere salutem illis tribuimus, qui omni fide destituti erant.

* Wahrheit der christlichen Religion § 56.
quamvis paulo ante § 48. contra Bolingbrokium ostenderat, quam multis contra honestatis naturalis leges defectibus horum Philosophorum scatuerit doctrina.

** In der Apologie des Sokrates.

§ 20.

Si porro videamus, quae vaticini-
orum Messiam spectantium sit concatena-
tio, quatuor classes statuere possumus,
quarum prima circumstantias ac tempus
natiuitatis, altera vitam & gesta, tertia
mortem ipsius, quarta vero tempus,
quod mortem illius consequeretur, de-
lineabat.

§ 21.

Quod natiuitatis circumstantias ad-
tinet, constat, Messiam oriri debuisse
ex femine Abraham, Isaac, Iacob,
Iuda, Iesse, David. Debit habere
praecursores, adsummere carnem ex
virgine matre, nasci in Bethlehem,
tempore per prophetas definito; ni-
mirum ablato a tribu Iuda Schebet,
seu status politici, & specialis tribus

praerogatiua, expletis illis annorum hebdomadibus, stante adhuc templo, quod e captiuitate reduces struxerunt Iudaei, ante Iudaeorum dispersionem, & gentium ad verum Deum conuersionem.

§ 22.

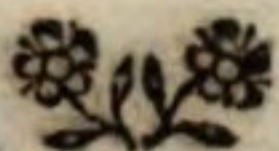
Quod concernit vitam, gesta, ac mortem illius, debuit praedicare fratribus suis, miracula patrare, foedus antiquum ac illius sacrificia abrogare, nouam legem, sacrificiumque nouum instituere, & denique morte sua delere Adae chyrographum contrarium nobis.

§ 23.

Demum post mortem descendere debuit ad inferos, vt veteres Patriarchas inde educeret, a mortuis resurgere, mittere suis promissum spiritum sanctum, subsequi demum debuit Iudaeorum caecorum reprobatio, ac gentium conuersio.

§ 24.

Ille erit Messias a prophetis promissus, in quo horum vaticiniorum comple-

plementum conspiciamus ; ast in nullo alio quam in Iesu Nazareno adimpleta sunt ea omnia , quae praedixere prophetae ; ille ergo solus est Messias lege promissus.

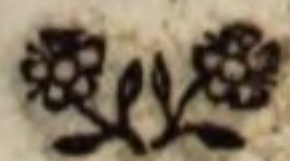
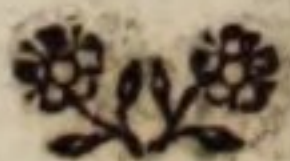
§ 25.

Omnes quippe natiuitatis circumstantiae in Iesu Nazareno sunt adimpletae. Habuit originem ex familia David , Ioannes Baptista , qui ob morum candorem angelus ille Isaiae dici merito potest , ipsum breui venturum adnuntiavit , matrem habuit Virginem Mariam , quae ipsum non solum illaeso virginitatis candore concepit , ac peperit , sed insuper toto vitae suae tempore virgo permansit. Natus est Bethlehemi , quidquid etiam obganiat Bondinus * , & quidem definito per prophetas tempore. Messias ergo iam aduenit , isque alius non est , quam Iesus Nazarenus , frustra igitur , & ad calendas graecas alium adhuc expectant obcaecati Iudaei.

* Lib. 5. de abdit. rerum arcan.

§ 26.

Si porro consideramus , qualis hic Messias fuerit , inueniemus , quod verus
d 4 Deus ,

Deus, & simul verus homo fuerit; natura nimirum diuina erat vnita naturae humanae, & haec vnio nec ex parte naturae diuinae, nec ex parte naturae humanae, nec ex parte ipsius nexus repugnat, inferuit quam maxime manifestationi diuinarum perfectionum, clare insuper in reuelatione fundatur.

§ 27.

Eo ipso quia Christus verus homo fuit, verum, non e coelo delatum, sed materna tractum ex substantia habuit corpus, veram animam rationalem, humanisque adfectibus, & doloribus fuit obnoxius ex conditione naturae suae.

§ 28.

Duplicem vero hanc naturam inconfusam, & impermixtam in Christo permanfisse, duplicemque ideo in ipso voluntatem, ac voluntatis operationem fuisse, ex praemissis tamquam corollarium fluit.

§ 29.

Haec porro vnio naturae diuinae, & humanae facta est in persona verbi, &

& ideo personalis dicenda est, ita, ut in Christo sit tantum una persona, scilicet verbi.

§ 30.

Cum igitur una tantum adsit persona, & humana natura propria careat subsistentia in Christo, recte catholica docet fides: naturam humanam ne momento quidem extitisse, antequam verbo uniretur, & ideo Christum filium Dei naturalem esse, & adoptivum nec esse, nec dici posse.

§ 31.

Est itaque vnus Dei filius tum secundum diuinitatem, tum secundum humanitatem, sicuti enim patris, ita & filii nomen non naturam, sed personam adficit. Vna ergo eademque adoratione humana Christi natura, cum eius diuinitate est adoranda.

§ 32.

Terminus generationis est subpositum geniti, subpositum autem geniti est vnus Dei filius, recte igitur B. V. Mariam adpellamus Deiparam.

§ 33.

Ex admirabili utriusque naturae diuinae, & humanae in vnitatem personae nexu oritur idiomatum communicatio, quae vere debet admitti ratione personae, non tamen ratione naturarum; ideo naturarum & proprietatum confusio sollicite caueri debet, quod cum non adtenderet Vbiquistarum antesignanus Brentius, in eum errorem prolapsus est, vt humanitatem Christi vbiq̃ue praesentem esse adfirmaret.

§ 34.

Si porro euangelicis insistendo indiciis Christi gesta in considerationem vocamus, patebit, eum nouae legis, nouique foederis institutoris, ac simul mediatoris munere perfunctum fuisse in terris.

§ 35.

Nam in locum Synagogae repudiatæ nouam Deum colentium societatem instituit, quam Ecclesiam vocamus, ei-que leges dedit sanctissimas, nullo deinceps tempore abrogandas.

§ 36.

Quumque finis huius societatis a fine societatis politicae diuersus sit, atque
alia

alia sint media, quibus vita aeterna obtinetur, ab illis quibus quies, & tranquillitas vitae praesentis conseruatur, necesse erat, ut societati a se institutae Christus potestatem leges ad praefixum finem obtinendum proficuas ferendi daret, e qua potestas coercitiua, & iudicialia consecretarii instar fuit. Hanc actu elargitus est Ecclesiae suae, non quidem omnibus huius societatis membris, nec maiori parti, sed illi, quae pastorum ordinem complectitur, quosque Spiritus S. posuit regere Ecclesiam Dei; nec idcirco metuendum est, ne salus publica dispendium patiatur, aut status in statu constituatur.

§ 37.

Hanc insuper Ecclesiam, ut omnibus eam ingredi cupientibus esset conspicua, Christus notis quibusdam characteristicis insigniuit, quas ipsi proprias esse in Symbolo Constantinopolitano profiteamur, quae cum soli ecclesiae catholicae conueniant, haec sola, & non alia praeter eam vera Christi Ecclesia est.

§ 38.

Omnia huius societatis membra quasi vnum corpus efficiunt, in quo prae-

praeter nexum, & unitatem spiritus; nexus etiam externus datur, prouti docet Apostolus *: "in vno spiritu nos" "in vnum corpus baptizati sumus." Generatim autem de societate quadam esse dicuntur, qui societati uniuntur, & communem societatis finem cum reliquis membris profitentur, sed qui fidem catholicam externe profitentur, & Ecclesiae catholicae Sacramenta cum aliis participant, eo ipso declarant se esse, Ecclesiae unitos. Omnes igitur, quicumque siue de corpore tantum, siue etiam de anima Ecclesiae participant, sunt membra Ecclesiae. Quisquis vero a communione huius corporis abscinditur, aut ab ea sponte se separat, vel doctrinam doctrinae vniuersalis Ecclesiae contrariam profitetur, vel legitimis pastoribus subesse renuit, is iuxta concordem SS. Patrum sententiam verae Ecclesiae membrum esse non potest. A qua doctrina penitus recedunt, qui immodico tolerantiae studio abrepti etiam ab Ecclesia haereticos tolerari vel cupiunt, vel praecipiunt. Sed quia etiam nexus externus admitti debet, sequitur, reprobos etiam, & peccatores, quamdiu iuncturae corporis uniti manent, non electos tantum & iustos verae Ecclesiae membra esse, quod cum
pro-

Protestantibus , intempestiuo Hussium defendendi , ac Ecclesiae auctoritatem deprimendi studio paucis abhinc annis adfirmasse visus est auctor historiae Concilii Constantiensis.

* I. ad Cor. 12. v. 13.

§ 39.

Abrogata in hunc modum lege mo-
saica , Sacerdotium quoque aaronicum transferri , nouumque Sacrificium , de quo olim vaticinati sunt prophetae , mundum , & in omni loco obferendum substitui necesse erat. Quare Christus ex Iuda ortus , * ” de qua tribu nemo ” ” vnquam praesto fuit altari , ” vt se Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech monstraret , qui sempiternum habet Sacerdotium , Sacrificium nouum in pane , & vino instituit , perpetuum in Ecclesia sua futurum.

* Ad Hebr. 7. v. 13.

§ 40.

Ideo semper Ecclesiae Patres Eucharistiam pro vero nouae legis Sacrificio agnouerunt , eamque doctrinam ab Apostolis , Apostoli a Christo acceperunt ,

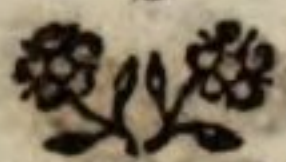

runt, vti ingenue fatetur Io. Ern. Grabe Scriptor Acatholicus. Nimirum Ecclesia semper persuasum habuit, idem esse Sacrificium Missae cum Sacrificio crucis, huiusque idcirco efficaciam per illud magis commendari, quam vt eidem quidquam derogetur.

§ 41.

Sacrificium hoc, si tantum in contestationem Supremi Dei in nos Domini obfertur, Latreuticum dicitur, si simul ad agendas pro acceptis beneficiis gratias, eucharisticum, si ad impetrandam a Deo beneficia, impetratorium, si denique ad Deum nobis propitius reddendum obfertur, propitiatorium appellatur. Hoc Sacrificium propitiatorium, & impetratorium esse posse, proterue negant Protestantes, eo quod per crucis Sacrificium sit plenissime Deo satisfactum; ast in eo cespitant quam maxime boni illi viri, quod oblatum redemptionis pretium ab ipsius adplicatione, quae fit per Sacramenta, & bona opera, minime distinguant. Ideo defendimus cum Ecclesia, Eucharistiae Sacrificium vere propitiatorium, ac impetratorium esse.

§ 42.

§ 42.

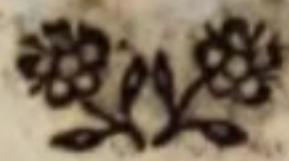
Latriæ cultu nemo alius, quam
solus Deus est colendus, hinc patet,
Sacrificium hoc soli Deo obferri posse;
nam vt ait Augustinus *: " Martyribus "
" non constituimus templa, Sacerdo- "
" tia, Sacra, & Sacrificia . . . quis "
" fidelium audiuit aliquando Sacerdo- "
" tem stantem ad altare . . . dicere "
" in precibus: obfero tibi Sacrificium "
" Petre, vel Paule, vel Cypriane, "
" cum apud memorias illorum Deo "
" obferatur? " Eodem modo mentem
suam clare expressit Ecclesia in Triden-
tino congregata **. An non ergo plane
in aprico positum est, grauissima nos
a Protestantibus onerari iniuria, dum
dicunt, a nobis Sacrificium Missæ Sanctis
obferri?

* Lib. 8. de ciuit. Dei c. 27.

** Sess. 22. cap. 3.

§ 43.

Missas in solennes, & priuatas diui-
dimus, atque solitarias. Contra priua-
tas & solitarias præcipue insurgunt Pro-
testantes duce Luthero, qui aduersus il-
las vehementer excanduit, easque e me-
dio

dio sustulit *. Verum bene sanxerunt Patres tridentini **. Illas esse licitas, optandum quidem esse, vt omnes fideles Missae praesentes S. Communionem reciperent, sed si hoc non fiat, minime damnandas esse missas priuatas, ac solitarias.

* Lib. de abrog. Miss. priuata.

** Sess. 22. c. 6.

§ 44.

Heic demum locus oportunus se offerret omnes huius sacrificii partes percurrendi, variosque ritus liturgicos ab aduersariorum adcusationibus vindicandi; sed temporum pressus angustiis linguam, & calamum cohibere cogebar. Vnicum tamen heic refellendum suscepimus; ibimus quippe comprobatum, inuidiose agere Protestantes contra patres tridentinos, quos ex eo turpiter traducunt, quod vsum linguae vulgaris in sacrificiis interdixerint; plurimis enim, & aequissimis de causis, quas proferemus, hanc prohibitionem eo tempore fecere Patres illi. Ast nihilominus monitos volui DD. Confratres meos, ne cum theologis quibusdam temeritatis, vel omnino haereseos notam ob hanc

tri-

tridentini definitionem inurant illis, qui
linguae vulgaris defensionem in se su-
scipiunt. Nam Patres tridentini linguae
vulgaris vsum non prohibent sub omni-
bus determinationibus, ac circumstantiis,
id ex duplici huius concilii constitutio-
ne * deducimus. Cumque insuper cau-
sae illae, ob quas Patres illi vsum lin-
guae vulgaris in missa non expedire iu-
dicabant, nostro tempore maxima saltem
ex parte cessauerint, facile patebit:
Salua mente tridentini per consensum
Ecclesiae praesulum in missa linguam
vulgarem adhiberi posse, & ideo ana-
thema illud minime ferire eruditos illos
viros, qui vsum linguae vulgaris cum
celeberr. Pehemio ** valde commen-
dant.

* Sess. 22. c. 9. & 8.

** In der Abhandlung von Einführung
der Messe in der Volkssprache bey
öffentlichen Gottesdienste.

§ 45.

Eo autem potissimum fine Christus
venit in mundum, vt peccata nostra ex-
piaret, cui muneri non vt moralis, sed
naturalis mediator ex aße satisfecit; vt
autem Andreae Oslandri, & Francisci
e Stan-

Stankari euitemus errores, heic adnotandum duximus, Christum Deum-hominem mediatoris munere defunctum fuisse, sed si de operationibus sermo est, quibus redemptionis opus peregit, tunc certum quidem est, quod hae naturae humanae sint tribuendae, attamen hypostatice vnitae naturae diuinae, qua ex vnione propter personae dignitatem hae operationes infinitum acceperunt valorem, ideo natura humana separata a diuina, & diuina ab humana seiuncta concipi minime potest.

§ 46.

Patri igitur vsque ad mortem obediens factus Iesus, poenas peccatis nostris debitas per veram, non metaphoricam, prouti Sociniani volunt, substitutionem in se suscepit, sicque velut alter Isaac baiulans sibi crucem in montem caluariae perrexit, ibique volens, ac lubens animam suam, quin eam quisquam ab ipso tolleret, a semetipso pro salute omnium posuit, ac vere nos redemit soluto pretio, quo expiauit nostra delicta, consummauit in aeternum sanctificatos, delens quod aduersum nos erat chyrographum decreti, quod erat

” erat contrarium nobis , & ipsum tulit ”
” de medio adfigens illud cruci. ” *

* Ad Coloss. 2. v. 14.

§ 47.

Post mortem suam Iesus descendit ad inferos , ac inde ex morte resurgens non amplius moriturus destructa morte ascendit in altum , confractisque vectibus ferreis aditum nobis ad coelestem patriam referavit , e qua Spiritum S. suis promissum in filios adoptionis effudit. Ibique ad Patris dexteram residens semper mediatoris munus peragit ,
” unde & saluare in perpetuum po- ”
” test accedentes per semetipsum ad ”
” Deum : semper viuens ad interpel- ”
” landum pro nobis. ” *

* ad Hebr. 8. v. 25.

§ 48.

Haec est catholica circa totius redemptionis nostrae oeconomiam doctrina , in qua nihil absurdum , nihil paradoxum detegimus cum Eueremondo , & Bahrdtio , quorum prior in hoc Systemate patrem coelestem ceu personam iracundam , quam filius bonae indolis placare satagit , concipi debere summa cum impietate adfirmat , alter vero totius re-

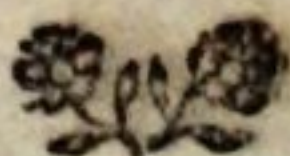
ventionis opus inuidioso humani sacrificii nomine compellat. Nobis sane ex hoc mysterio mirum diuinae bonitatis, ac iustitiae temperamentum elucet, ideo etiam practicam pro coronide ex hoc mysterio deducere, ac haurire doctrinam studuimus, quam suo tempore ad regale sacerdotium promoti amandissimi DD. Confratres mei, tum in concionibus publicis tum in Cathedeticis instructionibus fideli populo proponent.

§ 49.

Vnicus quidem mediator inter Deum & homines est Deus-homo Christus Iesus, sed propterea nihil huic mediationi derogat intercessio, & inuocatio Sanctorum, nihil superstitionis in se habet cultus Sanctis exhibitus, dummodo a cultu latriae soli Deo debito sit diuersus; id enim continua docet Ecclesiae traditio, cuius splendida monumenta in SS. Patrum operibus, quibus martyrum triumphos, aliorumque defunctorum laudes celebrant, Sanctorumque cultum fidelibus commendant, reperire est.

§ 50.

Deus insuper SS. hominum in terris existentium corpora, & vestes, immo
etiam

etiam umbram miraculis saepe illustravit, & in omni generis humani statu fideles Sanctorum reliquias decentem honorem exhibuerunt, quare ergo illicitum sit reuerentes habere hasce reliquias ?

§ 51.

Imaginum vsus rarior quidem fuit in primitiua Ecclesia; ast illorum veneratio ab omni superstitione immunis est, dummodo diligenter obseruentur concilii tridentini decreta. * Quae utinam decreta, sicuti & alia SS. Ecclesiae praesulum statuta, ac epistolas pastorales, praecipue illam discretionem plenam celsissimi principis Episcopi brixientis encyclicam epistolam ** perpendant Protestantes, & non erit, cur ob SS. imaginum cultum Ecclesiae nostrae illudant, agnoscent sane caritatem, quam a nobis in singulis paginis efflagitant, ab illis insigniter laedi, dum nos idololatriae, a qua tantopere adhorremus, temere reos agunt.

* Sess. 25.

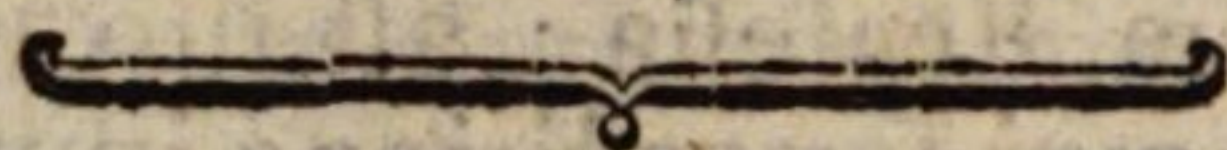
** Ueber die Verehrung der Bilder, und die Art dieser Verehrung. 27. März 1784.

De D E O Sanctificatore,
feu
de Adplicatione Salutis nobis per
Christum partae

tum in hac, tum in altera vita.

§ I.

Christus Solis " obtemperantibus "
" sibi factus est causa salutis aeternae. " *
Parum igitur nobis profutura fuisset to-
tius redemptionis oeconomia, nisi nobis
Christus gratiam per peccatum amissam
denuo recuperasset, utpote quae sola
naturae nostrae deprauatae vires prae-
bet ad quodlibet opus bonum, ac salu-
tare inchoandum, prosequendum, per-
ficiendumque. Idem auxilium diuinum
aeque necessarium est tum ad ipsum fi-
dei initium, tum ad perseuerantiam fi-
nalem.

* ad hebr. 5. v. 9.

§ 2.

Haec medicinalis Christi gratia non
modo mentem illustrat, sed voluntatem
quo-

quoque mouet; ideo non possumus non repudiare doctrinam Semleri, & aliorum, Christi gratiam in doctrina solum, & lege forinsecum insonante constituentium. "Vt
" innotescat, quod latebat, & suaue fiat,
" quod non delectabat, gratiae Dei est,
" quae hominum adiuuat voluntates." *

* S. Aug. de gratia Christi. c. 24.

§ 3.

Diuerfos quidem pro voluntatis diuersa indole admittit gratia gradus; ita tamen semper gratuita manet, vt gratia non esset; si eam per opera ex viribus naturae elicitam promereri, aut ad eam obtinendam positue nos disponere possemus, aut si Deus in ea elargienda dispositionis negatiuae rationem habere teneretur. Nec propterea personarum acceptor est Deus, prouti contendit auctor quidam anonymus. *

* Wider den Janaticismus."

§ 4.

Gratiam in iis, qui actu bonum operantur, efficacem esse res ipsa loquitur, vndecumque etiam haec gratiae efficacia sit repetenda. Duo hac in re errores

sunt cauendi. Primus eorum, qui libero arbitrio tantum tribuunt, ut omnis gratiae efficacia tollatur, alter illorum, qui hanc efficaciam ita extollunt, ut libertatem arbitrii penitus euertant.

§ 5.

Praeter hanc gratiam in praesente naturae lapsae statu admitti debet alia, quae licet bene operandi vires praebeat, ipsam tamen cordis duritiam non frangit, cuique homines frequenter dura ceruice resistunt. Haec gratia, quae sufficiens audit, iustis conantibus, & volentibus nunquam deest.

§ 6.

Fontes gratiae vberissimi sunt N. L. Sacramenta, seu signa externa, & sensibilia, quae ex Christi institutione vim iustitiae, & sanctitatis tum significandae, tum efficiendae habent.

§ 7.

Inter haec primum locum obtinet baptismus, seu sacramentum regenerationis per aquam in verbo vitae. Huic Sacramenti materia remota est sola aqua naturalis, proxima vero est ipsa ablutio,

tio,

tio, quae vel per immersionem, infusionem, aut asperfusionem fieri potest. Errant proin graeci, qui trinam immersionem ita huic Sacramento essentialem putant, vt nulla alia ablutio locum habere queat. Licet autem Christus modum abluendi non declarauerit, explicitam tamen SS. Trinitatis inuocationem ita determinauit, vt baptismus in solo Christi nomine, conferri minime valeat.

§ 8.

Minister huius sacramenti ordinarius, & solennis est Episcopus, ac Presbyter, extraordinarius autem, & delegatus est diaconus; in casu vero necessitatis validum baptisma collatum a quouis laico, foemina, haeretico, Iudaeo, vel Pagano.

§ 9.

Subiectum illius sunt omnes homines viatores; omnibus enim necessitate medii necessarius est baptismus, adultis vero insuper necessitate praecepti, & ideo licite confertur infantibus, qua in re crudelis Anabaptistarum sententia, quae paruulis, dum eos baptizari vetat, aditum regni caelestis occludit. In defectu tamen actualis baptismi vices illius sub-

e s plet

plet votum illius cum ardenti caritate
connexum, ac martyrium pro Christi
fide rite susceptum.

§ 10.

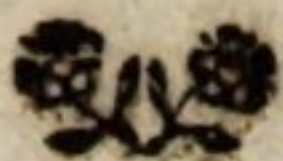
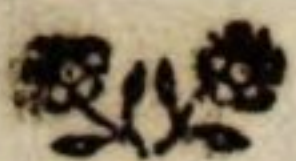
Effectus baptismi in eo consistunt,
quod peccata, & peccatorum poenas
auferat, gratiam sanctificantem conferat,
& simul imprimat charecterem indele-
bilem.

§ 11.

Fidem, quam in baptismo suscepi-
mus, vt constanter teneamus, & intre-
pide profiteamur necesse est, id vt fiat,
Christus nobis per Sacramentum confir-
mationis gratiam illam corroborantem
confert, qua accepta Apostoli e caenaculo
egressi coram regibus & principibus prae-
dicauerunt intrepide Iesum, & hunc cru-
cifixum.

§ 12.

Apostolorum exemplo & continua
Patrum traditione manum impositionem
chrysmatis vnctioni adiungendam esse
dicimus, formam vero constituunt ver-
ba sine indicatiua, siue deprecatoria,
dum-

dummodo effectum Sacramenti significant, qua de re inania apud scholasticos sunt litigia.

§ 13.

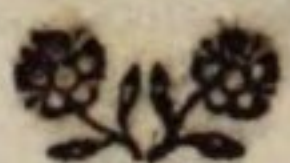
Idem Apostolorum exemplum nos edocet, potestatem administrandi hoc Sacramentum solis Episcopis propriam esse, licet ministerium illud etiam simplicibus presbyteris delegari posse monumenta ecclesiastica doceant.

§ 14.

Sicut per confirmationis Sacramentum contra mundi huius terribilia nos munire voluit Deus, ita per SS. Eucharistiae Sacramentum contra mundi huius illecebras novas identidem vires novumque vigorem nobis subpeditat.

§ 15.

Hoc in Sacramento vere, & realiter Corpus, & sanguinem Christi facta per verba consecrationis transubstantiatione panis & vini manducamus, & bibimus. Ex hoc dogmate sponte fluit: Christum in Eucharistia etiam extra usum esse praesentem, & ideo idololatricum
non

non esse adseruare, exponere, & adorare Eucharistiam.

§ 16.

Panis triticeus, & vsualis, ac vinum de vite Eucharistiae materiam constituunt; sed ex praecepto Ecclesiae nostrae panis debet esse azymus, vinoque admiscendum modicum aquae, licet hoc ad Sacramenti valorem non pertineat.

§ 17.

Sola verba " hoc est corpus meum, " hic est calix Sanguinis mei " forma sunt Eucharistiae, cuius conficiendae ministros solos Sacerdotes constituit Christus.

§ 18.

Huius Sacramenti capaces sunt homines baptizati, & ideo licitum est Eucharistiam etiam infantibus administrare. Theologorum autem, & missionariorum quorundam aduersus graecos querelae crassam subponunt disciplinae veteris ignorantiam; quid enim est graecos hodiernos ob retentam hanc disciplinam laesae fidei postulare, quam vniuersam, quae usum hunc per plura secula seruauit, damnare ecclesiam? Dein non viderunt incauti illi, & iusto rigidiores visi, quam firmum catholicis circa trans-

sub-

substantiationis dogma contra spirituales
manducationem eripiant argumentum.

§ 19.

Oleum autem & operam perdunt,
qui praeceptum aliquod Christi, quo iu-
beremur utramque speciem summere,
vel ex scriptura, vel ex traditione eli-
cere conantur, quum non aliud nobis
sit praeceptum, quam ut manducemus
carnem, & bibamus sanguinem ipsius,
quod totum unius speciei sumptione ad-
impletur.

§ 20.

Confectarium denique cum digna
Eucharistiae sumptione connexum est gra-
tiae spiritualis augmentum in vita spiri-
tuali nutritium.

§ 21.

Tot, tantisque muniti gratiarum
praefidiis, si nihilominus in peccatum
graue prolabimur, iam non relinque-
retur hostia pro peccato, sed terribilis
quaedam expectatio iudicii, a quo ut
nos liberaret Christus, poenitentiae Sa-
cramentum instituit, quod est verum n.
L. Sacramentum, in quo ecclesia per
potestatem clauium peccata remittit.

§ 22.

§ 22.

Remota poenitentiae materia sunt omnia & sola peccata post baptismum commissa: grauior autem controuersia est de proxima huius Sacramenti materia. Heic iterum scholae litigia a fidei capitibus sunt secernenda, certum quidem est, confessionem, contritionem, & satisfactionem, necessario in poenitentiae Sacramento requiri; ast de fide non est, an hi tres actus proximam huius Sacramenti materiam constituent.

§ 23.

Contritio igitur ad delenda peccata est necessaria; fingamus autem eam esse pure naturalem, tunc homo propriis naturae viribus sese praeparare poterit ad gratiam & remissionem peccatorum, id quod repugnat principiis circa gratiam stabilitis; contritio igitur ad delenda peccata necessaria ex gratia supernaturali procedere, seu quod idem est, supernaturalis esse debet.

§ 24.

Confessionis Sacramentalis hostes frustra in antiquitate quaesieris; ideo Protestantes, & Caluinistas in antiquis haeticis frustra erroris sui patronos quaesuisse inuicte demonstrarunt viri eruditi.

Pri-

Primus omnium Seculo 15 ab antiqua fide defecit Lutherus, qui, quamvis multa in confessionis commendationem scriberet **, nihilominus eam postea cruentissimam vocavit carnificinam. ***

Praecipuum autem hac in re habemus aduersarium Ioan. Dalleum Caluinistam, qui labore improbo **** omnia collegit, quibus hoc catholicorum dogma possit conuelli. Cui si satisfecerimus, sane non erit, cur in refutatione expillatorum eius, praecipue Eybelii multum defudemus *****. Aut inscientiam auctoris cuiusdam anonymi redarguamus, qui opinione sui ipsius plenissimus, licet sacris catholicorum sese addictum esse profiteatur, extincta societate Iojoliana, breui etiam abolendam esse confessionem auricularem, vtpote quae soboles esset ab illa demum in lucem edita, grandi supercilio edixit.

* Praecipue duo fratres Wallenburgici
Tom. 2. pag. 18.

** lib. de capt. babyl. c. de Poenit. &
in Catechismo.

*** in artic. a Leone X. proscriptis.

**** in quatuor libris anno 1661. Geneuae editis.

***** Was enthalten die Urfunden des christlichen Alterthums von der Ohrenbeicht? Bl. 1784 — 85.

§ 25.

Deleto reatu culpae poena temporalis non semper deletur. Hic poenae temporalis reatus, qui subinde post remissionem culpam remanet, redimi potest; opera autem, quibus reatus huius poenae remittitur, satisfactio dicuntur, quae est pars integralis poenitentiae, eamque imponendi, ac impositam remittendi potestatem ecclesia habet, huiusque potestatis exercitium iam ab incubulis Ecclesiae in usu fuit.

§ 26.

Haec poenitentiae in satisfactionem criminum impositae remissio communi vocabulo indulgentia adpellatur. Cum vera indulgentiae notio a plerisque theologis subcessive adeo sit deprauata, ut praeter ideam deceptricem nihil fere superfit, operae pretium duxi, rem pluribus in clariorem lucem collocare; ideo historiam indulgentiarum per quatuor periodos exponere, & inde reflexiones quasdam deducere DD. Auditores mei erunt parati. Quod antiquae Ecclesiae praxi, & solidis theologiae principiis ex aequo respondere videtur, hoc unicum est: In Ecclesia indulgentias

tias concedendi potestatem esse, easque, si moderate erogentur, vtilis esse, prout definiuit Tridentinum; quod tamen veteris disciplinae restaurationem praesupposuit. Quidquid obganniant censores gieffenses * qui nullam indulgentiarum vtilitatem videre volunt.

* Neueste Religions-Begebenheiten VI
Jahrgang I — 2. St.

§ 27.

Forma poenitentiae sunt verba a sacerdote prolata, quibus sufficienter declaratur, peccata poenitenti remitti, qualia sunt: "ego te absoluo &c."

§ 28.

Effectus huius Sacramenti est remissio omnium peccatorum post baptismum commissorum; nec vllum tam graue facinus est, quod ab Ecclesia remitti nequeat.

§ 29.

Hanc vero potestatem remittendi peccata Christus solis Episcopis, & Presbyteris contulit, ergo hi soli huius Sacramenti ministri sunt.

f

§ 30.

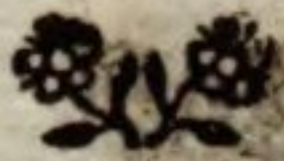
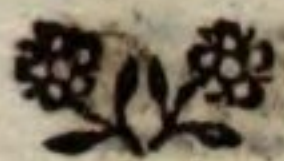
§ 30.

Poenitentiae adiungimus extremam
 vñctionem, quae, vti ait Tridentinum,
 * ” Non modo poenitentiae, sed totius,
 ” vitae christianae consummatium Sa-
 ” cramentum est, a Iacobo Apostolo pro-
 ” mulgatum, a christo vero institutum
 ” per quod gratia Spiritus S. confertur,
 ” cuius vñctio delicta, si quae sint adhuc
 ” expianda, & peccati reliquias ab-
 ” stergit, & aegroti animam alleviat, &
 ” confirmat, magnam in eo diuinae
 ” misericordiae fiduciam excitando, qua
 ” infirmus subleuatus, & morbi incom-
 ” moda, & labores leuius perfert, &
 ” tentationibus daemonis facilius resi-
 ” stit, & sanitatem corporis interdum
 ” vbi saluti animae expedierit, con-
 ” sequitur. ”

* Sess. 24.

§ 31.

Elementum sensibile designat ipse
 S. Iacobus, dum infirmum praecipit
 ” vngi oleo in nomine Domini ” * quem-
 admodum & verbum, quod elemento su-
 peradditum Sacramentum facit, clare
 ibi determinat. Quamuis autem oratio-
 nem

nem illam " Fidei orationem " vocet ;
male tamen inde inferitur : formam so-
lummodo deprecatoriam esse posse.

§ 32.

Dum denique Presbyteros induci
praecipit d. Iacobus , eorum nomine
non intellexit laicos aetate graues , &
seniores in populo , prouti voluit Lu-
therus * sed Sacerdotio initiatos , quin
tamen existimauerit , plures simul sa-
cerdotes in huius Sacramenti admini-
stratione esse necessarios.

* libr. de capt. babyl.

§ 33.

Sacramenta hucusque recensita gra-
tiarum praesidia continent , quae omni-
bus sine discrimine fidelibus ad suam ip-
forum salutem procurandam proficua
sunt. Ast non omnes , sed quosdam
tantum " Christus voluit esse in Eccle-
" sia pastores , & doctores ad consum-
" mationem sanctorum , in aedificatio-
" nem corporis sui , quos velut ministros
" Christi , & dispensatores mysterio-
" rum Dei " consideremus , & aestime-
mus oportet. Hi igitur potestatem suam

alicuius inaugurationis ope, quae ordinatio dicitur, receperint, necesse est.

§ 34.

Heic igitur interrogantibus, de numero, & diuisione ordinum, quibus Sacramenti ratio conueniat, de ordinario, & extraordinario ministro, de subiecto, forma, materia, & effectibus huius Sacramenti satisfaciemus.

§ 35.

Septenarium denique Sacramentorum numerum claudit matrimonium, quod habet omnes ad veri Sacramenti rationem constituendam necessarias conditiones. Neutiquam tamen, quis fit minister huius Sacramenti, definire volumus, sed sapientissimis Benedicti XIV. insistimus principiis, qui hac de re ait: * discant Theologi" non decere, ut ipsi
" iudicis partes adsumant, quaestio-"
" nemque definiant, de qua Ecclesia"
" nihil haëtenus pronuntiauit."

* de synod. lib. 8. c. 13. §. 9.

§ 36.

§ 36.

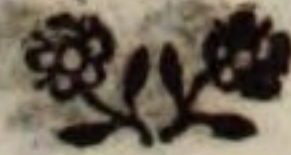
Matrimonii vinculum tam firmum, & indissolubile voluit Christus, vt neque per adulterium possit dirimi.

§ 37.

Ex hucusque dictis de Sacramentis patet, septem praecise esse n. l. Sacramenta, quae ab ipso Christo immediate instituta vim & efficaciam in se ipsis habent, homines rite dispositos Sanctificandi, eisque gratiam internam singulis propriam ex meritis Christi conferendi, & ideo distinguuntur a Sacramentis v. L. Tria insuper ex his Characterem imprimunt indelebilem, vnde reiterari non possunt. Potestatem haec Sacramenta conficiendi, & administrandi non omnes promiscue christiani, sed ii solum habent, quin eandem serie continua per Apostolos a Christo acceperunt, quam vt valide excerceant, nec fides, nec probitas, sed solum intentio faciendi, quod facit Ecclesia, & Christus fieri praecepit, requiritur.

§ 38.

Ex his demum fontibus Salutis nostrae gratia illa, per quam

” mur spiritu mentis nostrae ” * & expec-
 catoribus iusti immo ” Filii Dei nomina- ”
 ” mur, & sumus, ** quamque idcirco
 Sanctificantem dicimus, in nos redun-
 dat, per hanc ” Caritas diffusa est in ”
 ” cordibus nostris per Spiritum S. qui ”
 ” datus est nobis. ” ***

* ad Ephes. 4. v. 23.

** 1. Ioann. 3. v. 1.

*** ad Rom. 5. v. 5.

§ 39.

Quapropter iustificatio non fit mere
 externa iustitiae Christi imputatione,
 nec externa solum peccatorum remissio-
 ne, sed interna gratiae habitualis infu-
 sione, ut iam naturae diuinae consortes
 effecti cum ingenti caritatis dulcedine
 ambulemus viam mandatorum Dei.

§ 40.

Ad hanc iustificationem fides qui-
 dem disponit; ast sola haut sufficit;
 per fidem vero non illam solam intelli-
 gimus, qua certa cum fiducia credimus,
 nobis adplicare merita Christi, & dimis-
 sa esse peccata, sed illam, qua adsen-
 sum firmum praebemus fidei capitibus
 a Deo reuelatis.

§ 41.

§ 41.

Seclusa speciali reuelatione nemo de hac iustificatione potest esse certus; nec tam immutabilis est iustitia semel adquisita, vt amitti amplius nequeat; ast per quoduis peccatum amittitur. Eo ipso autem, quia quaedam peccata sunt cum iustificatione compossibilia, quaedam vero non, necessario inferitur, admittendam esse peccatorum distinctionem in venialia, & mortalia.

§ 42.

Sic porro iustificatus homo bonis operibus vocationem suam certam faciat necesse est, quibus vere meretur augmentum gratiae, vitae aeternae consequutionem, atque gloriae augmentum.

§ 43.

Haec Synopsis doctrinae catholicae est de iustificatione & merito; ast non ita conueniunt inter se Protestantium systemata, si enim Lutheri, confessionum diuersarum, Chemnitii, Mosheimii, Doederleinii, Gruneri, Schmidii, Toellneri, aliorumque maximi nominis inter

Protestantes Theologorum Systemata in-
tuemur, adparet, non diu inter Lutheri
adseclas ipsius doctrinam incolumem vi-
guisse, sed passim aliis immutatis aut mi-
tius explicatis saniores fuisse redditam.
Non ad solam poenarum remissionem
iustificationem amplius restringunt, non
fidem solam, non mortuam ad iustifi-
cationem Sufficere docent. Opera bona,
quibus antiquiores tam infensos sese osten-
derant, necessaria esse vnanimi consen-
su docent. Immo argumenta illa, qui-
bus olim Catholicorum doctrinam
impugnabant antiquiores, in ipsas
Lutheri sententias conuertunt moderni.
Sperare igitur saltem licet, fore, vt
controuersia hac, vnde totum Schisma
initium sumsit, composita, ipsi etiam
Schismati finis imponatur. Licebit uti-
que hac spe animum pascere, & ob-
lectare, si non sicuerit euentum ipsum
cernere. . .

§ 44.

Demum si in stadio virtutis inde-
fesse cucurrerimus, "brauium accipie-"
"mus, & sepositam nobis Coronam"
"iustitiae, quam reddet nobis in illo"
"die Dominus iustus index" * Ani-
ma enim etiam post mortem manet su-
per-

perstes, (quidquid obmoueant hodie-
ni increduli, vt animae immortalitate
reiecta, sibi vnum, eundemque cum
iumentis interitum parent:) & hanc co-
ronam statim post terrestris huius do-
mus dissolutionem recipient animae,
quibus nihil amplius luendum superest.

* 1. ad Cor. 9. v. 24.

§ 45.

Qui vero vtut iusti, diuinae iusti-
tiae hac in vita plene non satisfecerunt,
ii in carcerem (purgatorium dicimus)
mittentur, e quo non exhibunt, donec
reddiderint nouissimum quadrantem.

§ 46.

”Fiducia Christianorum est resur-”
”rectio mortuorum,” ait Tertulianus*.
in fine igitur seculi” veniet filius homi-”
”nis in sede maiestatis suae, vt con-”
”greget ante se omnes gentes” ***
vt resuscitet, & viuificet mortalia cor-
pora nostra statuto a Deo die, quem-
admodum Paulus Athenis in Areopago
annuntiabit,” in quo iudicaturus est or-
bem in aequitate.” ***

* de carnis resurrect. c. 1.

** Matth. 25. v. 31.

*** act. 17. v. 31.

§ 47.

Quam autem ex his, " qui dor-
" mierunt in terrae puluere, alii eui-
" gilaturi sint in vitam aeternam, alii
" vero in opprobrium, " facile erit ex-
plodere Chiliastarum fabulam, qui Chri-
stum mille annis in terris cum electis
suis regnaturum esse adfirmarunt.

* daniel. 12. v. 2.

§ 48.

Non ergo deliciis huius seculi sed
torrente voluptatis suae Deus electos
potabit; nam Superni luminis auxilio
corroborati intuitiue Deum uidebunt,
non tamen comprehendent. Et quia
perfectiones infinitae, seu bonum in-
finitum est necessarium ad petitionis obie-
ctum, patebit beatos summo in Deum
ferri amore. Accidentalibus autem illo-
rum beatitudo augetur ex eo, quia im-
peccabiles, nec morti, nec ullis cor-
poris molestiis obnoxii, proemio virtu-
tis suae fruuntur sine fine, & maximam
ex tot beatorum consortio capient vo-
luptatem. Nihilominus tamen qui ae-
qualia fore beatorum omnium proemia
adfereret, iouiniannum resuscitaret erro-
rem dudum a S. Hieronymo profligatum.

§. 49.

§ 49.

Quam felix & optata est iustorum
fors, tam deploranda erit conditio il-
lorum, qui in statu peccati mortalis
mortui fuerint; poenas enim dabunt in
interitu sempiternas.

V. I. O. G. D.

Quam felix & optata est infelicitas
tam deploranda erit conditio illi
qui in istam peccati mortalis
mortui fuerint: poenas enim dabunt in
interit sempiternas.

V. I. O. G. D.

1276-11

Gollowitz, Dominicus, / Bschor, Pius / Hoecker, Amandus,

Religionis Christiano-catholicae veritates theoreticas

Straubing 1789

Diss. 981

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10843374-5

VD18 15057674-001